

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Första kammaren.

Nr 37.

Onsdagen den 23 maj f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollen för den 16 och den 17 innevarande månad.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 21 och 22, bevillningsutskottets memorial nr 45, sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets memorial nr 3 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 19 och 20.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m. jämte två i ämnet väckta motioner.

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 130, i vad densamma avsåg vid propositionen fogade förslag till

lag om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862,

lag om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862,

lag om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862,

lag om ändrad lydelse av §§ 33 och 40 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862,

lag om ändrad lydelse av §§ 35 och 42 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 samt

lag om ändring i vissa delar av förordningen om landsting den 21 mars 1862.

I samband med nämnda proposition hade utskottet till behandling förehåft två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen:

a) en av herr *Brännberg* m. fl. i andra kammaren väckt motion, nr 225, samt

b) en av herr *Bärg* i Katrineholm och herr *Andersson* i Katrineholm likaledes i andra kammaren väckt motion, nr 283.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen med förklarande, att Kungl. Maj: ts i förevarande proposition framlagda lagförslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga sex under denna punkt införda, med 1—6 betecknade förslag till lagar i nu ifrågavarande ämnen;

B) att motionen II:255 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

C) att ej heller motionen II:283 måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet funnos fogade åtskilliga reservationer. I en av dessa hade herrar *Engberg*, *Lyberg* och *Karlsson* i Vadstena på åberopade grunder hemställt, att vissa av de under punkten A upptagna lagförslagen måtte i angivna delar erhålla den ändrade lydelse, reservationen utvisade.

Enligt en annan vid punkten A i utskottets hemställan avgiven reservation hade herrar *N. J. M. Svensson*, *P. J. Gustafsson*, *Nils Anton Nilsson*, *Vrang*, *Magnusson* i Tumhult, *Jansson* i Edsbäcken, *K. A. Westman* och *Gustafson* i Kasenberg av angivna orsaker hemställt, att riksdagen med förklarande, att Kungl. Maj: ts i förevarande proposition framlagda lagförslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga sex i reservationen införda, med 1—6 betecknade förslag till lagar.

Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr **von Geijer**: I avseende å föredragningen av konstitutionsutskottets utlåtande nr 20 hemställas,

att detsamma må föredragas till avgörande på det sätt, att först vart och ett av de i punkten A behandlade lagförslagen föredrages särskilt för sig, där så erfordras paragrafvis och momentvis, med promulgationsstadganden, ingress och rubrik sist;

att sedan alla lagförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställanden i punkterna A—C föredragas;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att lagtext ej må uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att för den händelse något av lagförslagen kommer att i sin helhet eller i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling, i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som kunna föranledas av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar; samt

att utskottet lämnas öppen rätt att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer och moment vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Det under punkten A 1 framställda förslaget till lag om ändring i Om ersättning åt landskommunernas förtroende-
vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 (nr 13).

§ 19.

Denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj: ts förslag:)

Mom. 1. Kommunen äger rätt besluta, att ledamot av kommunalnämnden och utsedd ledamot av annan kommunal styrelse, nämnd eller beredning, ävensom revisor, varom i § 72 sägs, skola för deltagande i sammanträde eller förrättning i kommunens angelägenhet inom kommunen åtnjuta gottgörelse av kommunens medel i form av dagtraktamente med högst fem kronor för sammanträdes- eller förrättningsdag. Kommunen må ock kunna besluta, att, där väglängden mellan ledamotens eller revisorns hemvist och sammanträdes- eller förrättningsstället är större än fem kilometer, reseersättning skall till ledamoten eller revisorn utgå. Denna ersättning må icke överstiga belopp, beräknat efter lägsta skjuts- och åkdonslega, där icke järnväg är att tillgå eller fartygslägenhet begagnas, samt avgiften i tredje klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en salongsplats på fartyg, där resan såmedelst sker.

Ersättning för resa, som enligt uppdrag i kommunens angelägenhet företages utom kommunen av person, *varom* i första stycket sägs, må, om kommunen så beslutar, utgå efter annan grund än nu är sagt.

Mom. 2. Jämte gottgörelse, som enligt mom. 1 beslutas, samt ersättning för kostnader för skrivmaterialier, postporton och annan dylik

(i utskottets förslag:)

Mom. 1. Kommunen äger rätt besluta, att ledamot av kommunalnämnden och utsedd ledamot av annan kommunal styrelse, nämnd eller beredning, ävensom revisor, varom i § 72 sägs, skola för deltagande i sammanträde eller förrättning i kommunens angelägenhet inom kommunen åtnjuta gottgörelse av kommunens medel i form av dagtraktamente med högst fem kronor för sammanträdes- eller förrättningsdag. Kommunen må ock kunna besluta, att, där *kommunikationsförhållandena anses sådant påkalla och* väglängden mellan ledamotens eller revisorns hemvist och sammanträdes- eller förrättningsstället är större än fem kilometer, reseersättning skall till ledamoten eller revisorn utgå. Denna ersättning må icke överstiga *hälften av* belopp, beräknat efter lägsta skjuts- och åkdonslega, där icke järnväg är att tillgå eller fartygslägenhet begagnas, *ej heller överstiga* avgiften i tredje klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en salongsplats på fartyg, där resan såmedelst sker.

Ersättning för resa, som enligt uppdrag i kommunens angelägenhet företages utom kommunen av person, *som* i första stycket sägs, må, om kommunen så beslutar, utgå efter annan grund än nu är sagt.

Om ersättning åt landskommunernas förtroende-män.

(Forts.)

utgift, som för uppdragets fullgörande kräves, må efter kommunens bestämmande för det med uppdraget förenade besvär utgå arvode till sådan ledamot av kommunal styrelse, nämnd eller beredning, som utsetts till ordförande, sekreterare, räkenskapsförare, kassaförvaltare, föredragande eller verkställande ledamot eller till innehavare av annan motsvarande befattning inom styrelsen, nämnden eller beredningen, så ock till revisor, varom i mom. 1 förmäles. Arvodet skall till beloppet bestämmas för högst ett år i sänder och må icke överstiga vad på grund av göromålens omfattning och art kan anses skäligt, ej heller bestämmas med hänsyn till den inkomst av tjänst, yrke eller näring, som uppdragets innehavare genom dess fullgörande går förlustig.

Mom. 3. Där eljest i lag eller författning föreskrift meddelas om arvode eller annan ersättning åt innehavare av kommunalt uppdrag, skall vad sålunda finnes särskilt stadgat lända till efterrättelse.

Mom. 4. Sammanlagda beloppet av beslutade ersättningar till innehavare av uppdrag, som i denna paragraf omförmälas, må icke överstiga vad kommunens ekonomiska bärkraft utan större olägenhet medger.

Enligt den av herr *Engberg* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen hade reservanterna beträffande nu förevarande paragraf hemställt, att riksdagen måtte för sin del besluta, att paragrafen skulle erhålla den av utskottet föreslagna lydelsen med utslutande av orden »hälften av».

I herr *N. J. M. Svenssons* m. fl. reservation hade för samma paragraf föreslagits följande avfattning:

Mom. 1. Kommun äger rätt besluta, att ledamot av kommunalnämnden och utsedd ledamot av annan kommunal styrelse, nämnd eller beredning, ävensom revisor, varom i § 72 sägs, skola, där *kommunikationsförhållandena anses sådant påkalla och väglängden mellan ledamotens eller revisorns hemvist och sammanträdes- eller förrättningsstället är större än fem kilometer, för deltagande i sammanträde eller förrättning i kommunens angelägenhet inom kommunen åtnjuta reseersättning av kommunens medel för den del av väglängden, som överskjuter fem kilometer.* Denna ersättning må icke överstiga hälften av belopp, beräknat efter lägsta skjuts- och åkdonslega, där icke järnväg är att tillgå eller fartygslägenhet begagnas, ej heller överstiga avgiften i tredje klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en salongsplats på fartyg, där resan såmedelst sker.

Ersättning för resa, som enligt uppdrag i kommunens angelägenhet företages utom kommunen av person, som i första stycket sägs, må, om kommunen så beslutar, utgå efter annan grund än nu är sagt.

Mom. 2. Jämte *reseersättning*, som enligt mom. 1 beslutas, samt ersättning för kostnader för skrivmaterialier, postporton och annan dylik utgift, som för uppdragets fullgörande kräves, må efter kommunens bestämmande för det med uppdraget förenade besvär utgå arvode till sådan ledamot av kommunal styrelse, nämnd eller beredning, som utsetts till ordförande, sekreterare, räkenskapsförare, kassaförvaltare, föredragande eller verkställande ledamot eller till innehavare av

annan motsvarande befattning inom styrelsen, nämnden eller beredningen, så ock till revisor, varom i mom. 1 förmåles. Arvodet skall till beloppet bestämmas för högst ett år i sänder och må icke överstiga vad på grund av göromåleens omfattning och art kan anses skäligt, ej heller bestämmas med hänsyn till den inkomst av tjänst, yrke eller näring, som uppdragets innehavare genom dess fullgörande går förlustig.

Mom. 3. = utskottets förslag.

Mom. 4. = utskottets förslag.

Herr **Reuterskiöld**: Herr greve och talman, mina herrar! Vid utskottets slutbehandling av detta ärende hade jag tyvärr icke tillfälle att vara närvarande. Eljest skulle mitt namn hava funnits med bland reservanternas. Jag kan visserligen icke helt och hållet gå med på någon av de avgivna reservationerna, men i huvudsak skulle jag hava anslutit mig till herr Svenssons m. fl. reservation.

Det synes mig, som om det i denna fråga vore nödvändigt att särskilja de olika punkterna, men innan jag gör det, ber jag att få framhålla ett par synpunkter beträffande de huvudskäl, som blivit anförda.

Det är två huvudskäl, som anförts för den nu föreslagna reformen. Det ena är, att när vi nu fått allmän rösträtt, böra också de klasser av medborgare, som särskilt hava nytta av den allmänna rösträtten, få tillfälle att omsätta den i praktiken genom att också få välja och kunna välja dem, som de hava förtroende för, alltså närmast personer ur sina egna led. Detta skäl synes mig vara föga hållbart. Erfarenheten hittills har visat, att den allmänna rösträtten redan har medfört en stor omsättning i de kommunala representationerna och nämnderna, och över huvud taget torde en proportionell representation där på alla håll vara genomförd. Någon svårighet för den allmänna rösträttens nya medborgarkategori att bliva behörigen representerad har mig verligen icke förelegat. Det har visserligen sagts, att detta endast gäller om den tid, då reformen hade nyhetens behag, och att man mer och mer har börjat finna en viss obenägenhet hos dessa den allmänna rösträttens män att mottaga dylika förtroendeuppdrag. De hava icke kunnat göra det, påstås det, därför att intresset har svalnat. Ja, det heter icke så, utan det sägs, att man icke vill mottaga uppdraget, därför att man får offra för mycket tid och även penningar. Jag undrar, om det icke i själva verket snarare förhåller sig så, att detta »offer av tid och penningar» egentligen betyder någonting annat. När vederbörande lärt känna den kommunala representationens arbetssätt och arbetsuppgifter, känner man sig icke tillfredsställd med resultatet. Man får icke den valuta man tänkt sig av sin maktutövning. Då, har det sagts inom utskottet, behöver man något, som stimulerar intresset, något som påtagligt ger vid handen, att man verkligen får något för det, och man menar, att dagtraktamenten eller arvoden eller ersättningar, i vilken form det vara må, skulle kunna verka stimulerande på lusten att träda in. För min del vågar jag påstå, att detta vore liktydigt med att skapa ett intresse på konstlad väg. Jag åhörde debatten i medkam-

Om ersättning åt landskommunernas förtroende-män.

(Forts.)

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemän.
(Forts.)

maren, och där hörde jag bland annat ett sådant uttalande, som att när man offerar familjelivet och dess trevnad om kvällarna, behöver man ha något annat, och det skulle man då få i denna ersättning. Jag tror, att ett sådant resonemang mer än nog stryker under riktigheten av den synpunkt, som jag här velat framhålla. Det är ett intresse på konstlad väg, och under sådana förhållanden tycks det mig vara riktigtare att låta dem få dylika uppdrag, som hava intresse därför utan någon ersättning i penningar.

Det andra skäl, som man har anfört för denna reform, är, att man numera på grund av den utveckling förhållandena tagit står inför valet mellan kommunala förtroendeuppdrag och kommunala tjänstemannauppdrag. Man har då sagt, att om ingen står att få till kommunal förtroendeman i brist på ersättning, man får lov att hava avlönade tjänstemän, som man kan skapa inom kommunerna utan någon reservation och utan någon garanti mot missbruk. Det blir dyrare, och det blir sämre, säger man. Enligt min mening gäller emellertid detta skäl icke alls för städer, åtminstone icke för s. k. magistratsstäder, ty i dessa behövas tjänstemän. Så långt min erfarenhet sträcker sig, har det i dessa städer alltid varit svårighet att få de behöfliga tjänstemännen väl rekryterade, därför att man icke kunnat avlöna dem och bereda dem befodringsutsikter på ett tillfredsställande sätt. Därför har man sökt sammanföra en mängd olika sekreterareuppdrag i olika nämnder, styrelser, kommittéer o. dyl. på de tjänstemän, som man har, med små arvoden för varje sådan plats, vilka dock tillsammans göra en tillräcklig summa, och på den vägen har man kunnat någorlunda tillgodose de behov, som här förelegat. Jag tror, att denna utvecklingsväg är den riktiga, när det gäller magistratsstäderna. Där är systemet med tjänstemän absolut ofrånkomligt, och jag kan icke finna, att man visat, att något annat gäller för fögderistäderna. Till dess något annat styrkts, vidhåller jag därför, att denna reform är fullkomligt överflödig för städerna igenom. Där behöver man tjänstemän, och där måste man gå på den vägen.

Men annorlunda ställer det sig på landsbygden. För dess vidkommande medger jag både att svårigheten att få tjänstemän är större och att önskvärdheten där av tjänstemannaförvaltning är mycket problematisk. Under sådana förhållanden synes det mig vara ganska naturligt, att man för vissa innehavare av kommunala förtroendebefattningar ger ersättning i form av arvoden. Men därav följer ingalunda, att det också skall utgå dagtraktamenten till dem alla eller till vissa av dem. Arvode må givas, där det behövs, men något dagtraktamente är icke därför alls behöfligt.

Den av herr Svensson m. fl. avgivna reservationen går också på denna linje, men medger även åt städerna rätt att besluta arvoden för vissa befattningshavare. I den punkten kan jag icke följa reservationen, utan hela stadsförvaltningen synes mig böra stå utanför denna ersättningslagstiftning.

Beträffande återigen arvoden enligt utskottsförslaget hava där tre

garantier uppställts mot missbruk. Besluten skola underställas Konungens befallningshavande, de kunna icke godkännas, om de innebära ett överskridande av kommunens ekonomiska bärkraft, och de skola vara årliga.

Vad då först beträffar underställningen, måste jag för min del säga, att jag anser den i nittionio fall av hundra innebära allenast en formell garanti. Den förutsätter, att befallningshavanden verkligen anser sig kunna och böra pröva det underställda beslutet ur sådana materiella synpunkter, som kunna leda till avslag. Men i de allra flesta fall sker detta icke. Den andra garantien är kravet på ekonomisk bärkraft. Ja, detta är uttalat i författningen på ett helt allmänt sätt, som egentligen till ingenting förbinder. De är en självklar sats, som står där, men vem skall bedöma det? I vanliga fall kommer man att säga: »det bedömer naturligtvis bäst kommunen själv.» Slutligen är det dessa årliga beslut, som både reservationen och utskottets förslag upptaga. Jag har mycket svårt att förstå, att dessa årliga beslut verkligen skola vara behöfliga, och än mer att de äro någon garanti.

I reservationen föreslås nu en ytterligare garanti, nämligen kvalificerad majoritet. Det anser jag nästan vara det viktigaste i föreliggande fråga. Mot förslaget om kvalificerad majoritet för beslut om arvoden har av utskottet anförts, att därigenom en minoritet skulle kunna hindra majoriteten från att få den vald, som man vill hava, om den man, som majoriteten på den allmänna rösträttens grund ville hava, icke kan taga uppdraget utan arvode. Kan arvode förhindras genom att det fordras två tredjedels majoritet, så ligger det i minoritetens makt att förhindra majoriteten att välja just den, som man vill ha. Jag undrar, om detta skäl håller stånd, därest man drar ut konsekvenserna. Konsekvensen är naturligtvis den, att det i själva verket icke kommer an på att arvode gives, utan att ett sådant arvode gives, som vederbörande anser tillfredsställande. Icke om han får ett arvode hur lågt som helst, åtager han sig uppdraget, utan endast om han får ett arvode, varmed han finner sig vara belåten. Men låt oss då gå ett steg längre. Antag att det i en stad finns en duktig, driftig affärsman med stora inkomster av sin affärsverksamhet. Han skulle vara en ypperlig verkställande direktör för stadens drätsel, men han vill icke lämna sin affär. Om man nu ville få honom, skulle följderna bli, att man finge giva honom ett arvode, som ekonomiskt ersatte honom de förluster han lede genom att åtaga sig uppdraget. Men det är ingen, som tänkt sig en sådan konsekvens, ehuru jag undrar, om det icke i ett dylikt fall vore större sannolikhet, att man finge ett verkligt gott utbyte. Principen är i själva verket sådan, att om man följer den på det ena hållet, borde man också följa den i konsekvenserna. Men det tror jag, att ingen vill göra.

Jag menar alltså, att grunden för arvodet icke är intresset hos de enskilda, som kunna ifrågasättas till uppdragen, därför att de därigenom få ersättning för något som de genom uppdraget förlora, utan grunden kan icke och får icke vara något annat än, att det arbete, som

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemän.

(Forts.)

Om ersättning åt landskommunernas förtroende-män.

(Forts.)

här utföres, billigtvis bör medföra en ersättning, när detta är förenligt med kommunens ekonomi. När så är fallet, tror jag, att man har skäl att kräva två tredjedels majoritet för att få ett beslut om en sådan förenlighet till stånd. Eljest blir det allt för lätt skiftande meningar och kastningar från det ena till det andra. Men om eller när en kvalificerad majoritet anser vissa ersättningar vara förenliga med kommunens ekonomi, har man allt skäl att gå med på att lämna arvoden.

Särskilt de, som vända sig mot den kvalificerade majoriteten med den argumentering, som nyss anfördes, borde betänka, att när dessa beslut enligt deras eget förslag skola vara årliga och underställas Konungens befallningshavande, kan det mycket lätt komma att inträffa, åtminstone i städerna, att underställningsfrågan icke är avgjord, när valet sker. Om underställningsfrågan då icke är avgjord och sedermera det hundrade fallet skulle inträffa, att Konungens befallningshavande verkligen icke godkänner beslutet, står man t. o. m. i en sämre situation än den, som inträder, när ersättningsfråga fallit i brist på kvalificerad majoritet. Man har fått en person vald under en viss förutsättning, som icke längre äger bestånd. Och dessutom skall nästa år samma procedur upprepas. Jag tvivlar på, att det är mindre olägenhet med detta årliga beslut än med den kvalificerade majoriteten ur den synpunkt, som man anlagt, då man gjort den nyssnämnda invändningen.

Vidare har man gjort en invändning emot den kvalificerade majoriteten, som förtjänar att här med ett par ord beröras. Man har påpekat alla de fall, där redan arvoden kunna bestämmas med enkel majoritet, t. ex. för ledamöter i taxeringsnämnder, pensionsnämnder o. dyl. och har frågat, hur det skall gå med dessa, om här skulle fordras kvalificerad majoritet. Ja, för det första är situationen där en annan. I de fall, där arvode redan finnes, har man ansett detta vara så pass nödvändigt för det samlade och speciella arbete, som under en viss tid skall förrättas, och som i grund och botten är ett självförvaltningsarbete av delvis annan natur än de allmänt kommunala, att man kunnat nöja sig med den enkla majoriteten såsom uttryck för kommunens uppfattning om sina ekonomiska möjligheter. Men därav följer icke, att man, när principen skall utsträckas såsom här till allmänna kommunala uppdrag, skulle hava en likadan bestämmelse. Och för det andra är det, även om kvalificerad majoritet nu skulle stadgas för dessa senare beslut, ingalunda nödvändigt att samtidigt införa den kvalificerade majoriteten också i fråga om de befattningar, där redan nu arvoden kunna givas. Men det är heller ingenting, som hindrar, att man ett kommande år, om det visar sig behövt, också där inför kvalificerad majoritet. Jag tror, att det verkligen är att gå fram den försiktigare och säkrare vägen, om man stadgar kvalificerad majoritet för dessa nya fall, än att samtidigt göra det också för de gamla fallen. Att behovet är olika vid dessa två olika slag av uppdrag, tror jag mig redan hava visat.

Sedan kommer den andra formen av ersättning, nämligen reseersättning. Utskottet går ut ifrån att sådan också skall förekomma i

stad. Jag har litet svårt att tänka mig någon reseersättning i de vanliga städerna för resa med vare sig skjuts eller ångbåt, och spårvägar äro ju icke upptagna i förslaget. Jag tror över huvud, att reservationen står på den riktiga ståndpunkten, då den här strukit bort reseersättningarna. Men bortsett från detta måste jag säga, att hela förslaget om reseersättningar är ganska underligt utformat både i utskottets förslag och i reservationen. Båda säga, att reseersättning icke kommer i fråga annat än då vägens längd är 5 kilometer i vissa fall och 10 kilometer i andra fall. Varför skola kommunal- och stadsfullmäktige behöva tillryggalägga 10 kilometers väg för att få reseersättning, när ledamöterna i nämnderna endast behöva resa 5 kilometer för att få ersättning? Reservationen går dessutom ett steg längre och säger, att man endast får ersättning för den överskjutande delen av väglängden. Jag tänker mig, att man vid resa på ett tåg med zontariff får ersättning, motsvarande biljettpriiset till närmaste station 5 kilometer respektive 10 kilometer från orten, ty jag har litet svårt att tänka mig, hur man skulle kunna räkna ut ersättning efter zontariff till en punkt på banan, där ingen station finnes. Det är kanske i alla fall meningen att göra denna räkneoperation. Därom vet man ingenting. Formuleringen är här rätt egendomlig. Ersättningen skall »icke överstiga hälften av belopp, beräknat efter lägsta skjuts- och åkdonslega, där icke järnväg är att tillgå eller fartygslägenhet begagnas, ej heller överstiga avgiften i tredje klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en salongsplats på fartyg, där resan såmedelst sker». Ångbåtslägenheter äro således borteliminerade, så snart man icke begagnar dem, men järnvägs-lägenheter och de priser, som för dem äro bestämda, skola tagas med i betraktande, vare sig man begagnar dem eller icke. Då får ersättningen icke överstiga avgiften i tredje klass vagn på järnväg, men ersättningen får bara vara hälften av det belopp, som beräknats för lägsta skjuts- eller åkdonslega. Och hur blir det, om inga tåg finnas, som lämpligen kunna begagnas, utan skjuts skäpligen bör begagnas, fastän den blir dyrare? Jag vet icke, om det är någon riktig konsekvens i dessa bestämmelser, men de stå där, och jag tror, att det kunde vara skäl att betänka sig en gång till, innan man tar dem.

Vad slutligen beträffar landstingen, har jag att göra den invändningen mot både utskottets och reservanternas förslag, som här äro sammanfallande, att det redan nu förekommer ersättning i ungefär den utsträckning och på ungefär det sätt, som de nya stadgandena bestämma. Det är vissa punkter, där några små förändringar kunna ske, men jag tror, att de äro tämligen betydelselösa. I vissa stycken inträder emellertid genom denna formulering en försämring, och jag har litet svårt att tro, att vi behöva lagstifta rörande landstingen i detta hänseende, då erfarenheten hittills visat att det går bra som det är. För min del måste jag därför anse, att hela denna reform i fråga om landstingen är överflödig alldeles såsom i fråga om städerna, möjligen med ett undantag.

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemän.
(Forts.)

Om ersättning åt landskommunernas förtroende-män.
(Forts.)

Vidare kan jag icke undgå att påpeka det otympliga sätt, på vilket denna reform skulle genomföras. Man ändrar kommunalstyrelseförfordningarna, kastar om paragraferna och flyttar om vissa bestämmelser från en paragraf till en annan för att få ett ledigt nummer, och där sätter man in dessa nya bestämmelser. Det har alltid klagats över att kommunalstyrelseförfordningarna ändras så tätt och ofta, att man icke längre med lätthet kan hitta reda på vad som står där. Jag tror, att denna reform i hög grad skulle bidra att öka förvirringen och öka de alltför långa paragraferna.

Jag skulle, därest icke andra kammaren redan fattat beslut i ärendet, helst här ha önskat återremiss för omarbetning av förslaget i den riktning jag här antytt. Då nu detta är uteslutet, återstå två möjligheter. Den ena möjligheten är att här framlägga bestämda ändringsförslag — det skulle mestadels bli strykningar i reservanternas förslag till författningstext. Men risken av att göra sådana förändringar på rak arm under en kammardebatt synes mig vara alldeles för stor. Den andra vägen är då att yrka avslag på alltsammans. Jag erkänner visserligen, att det här vore behöfligt och lämpligt att få vissa bestämmelser rörande arvoden och reseersättningar i vissa fall för landsbygden, men jag kan icke tänka mig annat än att det uppskov, som bleve följden av ett avslag, icke behöver bli längre än ett år. Kungl. Maj: t kunde ju till nästa års riksdag framlägga ett omarbetat förslag, som bättre än Kungl. Maj: ts, utskottets och reservanternas förslag i år motsvarade önskemålen — de *skäliga* önskemålen — i detta hänseende. I denna förhoppning skall jag tillåta mig att redan nu på denna punkt yrka avslag icke blott på den föredragna § 19 utan också på samtliga här föreliggande förslag — som sagt i förhoppning, att de berättigade synpunkterna snart nog skola kunna vinna beaktande. Under alla förhållanden anser jag likväl, att ett definitivt avslag vore önskvärt på förslagen, i vad de avse ändringar i författningarna rörande kommunalstyrelse i stad och om landsting.

Herr **Rooth**: Herr greve och talman! Den goda och allmänt erkända principen, att kommunala uppdrag böra vara oavlönade, börjar man försöka att bryta ned. Tjänarsinnet hotar att dö bort.

Den föreliggande kungl. propositionen är synnerligen knapphändig, för att icke säga missvisande. Man söker nämligen förgäves efter det övervägande antalet i avstyrkande riktning gående yttranden, som avgivits av ordsmyndigheterna. Utskottets behandling av ärendet har också blivit därefter.

Såsom en av de kommunalförfattningssakkunniga har jag motsatt mig förslaget om arvoden till ledamöter i kommunalnämnder och dylika nämnder såsom enligt min mening fullkomligt onödiga. Jag har under min nära trettiåriga verksamhet inom det kommunala livet aldrig någonsin försport, att det varit förenat med någon som helst svårighet på grund av nu gällande bestämmelser att besätta de kommunala förtroendeposterna. Vidare har jag reserverat mig mot de sakkunnigas förslag till

reseersättning i andra fall än då avståndet från förrättningsstället överstiger en nymil. Såväl utskottet som reservanterna föreslå reseersättning till nämnder och dylikt, då resan överstiger fem kilometer, men för fullmäktige, då resan överstiger tio kilometer. Det är synnerligen svårt att förstå, varför sådan skillnad skall göras. Då utskottet och jämväl reservanterna funnit det skäligt, att reseersättning bör utgå, synes det ganska omotiverat, att sådan ersättning bestämmes till endast halva verkliga kostnaden. Såväl utskottets som reservanternas förslag medger reseersättning, »där kommunikationsförhållandena anses sådant påkalla.» Vad landsbygden angår torde denna bestämmelse sakna all betydelse och kan endast giva anledning till oklarhet vid författningens tillämpning.

Då jag sålunda finner såväl utskottets som reservanternas förslag otillfredsställande, ber jag, herr greve och talman, att få yrka avslag å båda förslagen.

Herr **Lyberg**: Herr talman! Det torde vara överflödigt att närmare utveckla de skäl, som ansetts påkalla vidgade möjligheter för kommunerna att gardera sina förtroendemän för alltför kännbara förluster vid utförande av uppdrag, som man i allmänhet icke har rätt att avböja. Anledningen är ju — som vi alla veta — den, att, samtidigt som de kommunala förvaltningsbestyren i mycket hög grad ökats, den kommunala självstyrelsens utövning och därmed också det kommunala arbetet över huvud taget i mycket stor omfattning skjutits över på de ekonomiskt svagt situerade samhällsmedlemmarna. Nu förhåller det sig i kommunerna icke sällan så, att berednings- och verkställighetsarbetet måste i den kommunala förvaltningens intresse lämnas till ett fåtal av dessa samhällsmedlemmar, vilkas tid därigenom i hög grad blir upptagen av sådant arbete. Den ekonomiska bördan måste i dessa fall i längden bli för tung att bära, och påföljden, om den icke lättas, måste naturligtvis bli, *antingen* att en återgång sker till det gamla, så till vida att detta berednings- och verkställighetsarbete av det ekonomiskt svaga flertalet lämnas till några bland det ekonomiskt starka mindretalet, dock så, att detta flertal givetvis icke släpper ifrån sig rätten att dekretera och besluta, *eller ock* att man söker utvägar, varigenom detta arbete utföres på annat sätt än genom förtroendemän. Ett tredje gives, såvitt jag kan förstå, icke i denna situation.

Det är blott alltför mänskligt, att inom riksförsamlingen de, mot vilkas vilja denna förskjutning i självstyrelsens utövning en gång genomförts, i allmänhet icke äro så synnerligen livade för att draga konsekvenserna därav. Undantag finnas; en och annan har övertygats om att det för samhällets egen skull är nödvändigt. De förra, men väl icke de senare, äro, liksom högerreservanterna och liksom herrar Reuter-skiöld och Rooth, mest benägna att avslå allt, som föreslås för att möta denna fara, att det verkliga, för ansvarskänslan fostrande arbetet utföres av andra än dem, som ha rätten att besluta. Och när det icke

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemän.
(Forts.)

Om ersättning åt landskommunernas förtroende-
män.

(Forts.)

går att avslå alltsammans, söka de skära bort så mycket som möjligt av det föreslagna, även om man därvid nödgas stryka ett streck över ersättningsbestämmelser, som redan finnas, och som man själv varit med om att införa. För dessa nejsägare är det en ren konstruktion, då man säger, att fara föreligger, om man icke tillmötesgår kravet, för att det kommunala arbetet föres in på avvägar, på vägar, som skilja det från gammal god svensk tradition i högre grad och på ett äventyrligare sätt än bestämmelser om starkt begränsad ersättning. För oss övriga däremot synes faran överhängande, och ett faktum är, att denna fara nog redan på vissa håll visat sig vara en verklighet.

Den lagstiftning, som nu föreslås, avser emellertid ingalunda, såsom man alltemellanåt vill göra gällande, att införa någonting alldeles eller ens väsentligen nytt i vår lagstiftning och i vårt kommunala liv. Den avser i själva verket ingenting annat än att dels systematisera bestämmelser, som redan finnas här och där i författningarna, och dels därjämte legalisera och reglera sådan praxis, som för närvarande tillämpas av en massa kommuner, visserligen vid sidan av lagen, men tydligen med stöd av rättsuppfattningen i trakter, där den tillämpas. Med andra ord, det kungliga förslaget vill i huvudsak *precisera* och *generalisera* vad vi redan hava. Detta gäller alla de former av ersättning, varom här fråga. Om jag håller mig enbart till primärkommunerna — landskommun och stad —, är det ju på det sättet, att vi för närvarande ha bestämmelser rörande reseersättning och dagtraktamente för ledamöter av sådana nämnder som taxeringsnämnd, pensionsnämnd och hästuttagningsnämnd men icke för ledamöter av sådana krävande nämnder som kommunalnämnd, fattigvårdsstyrelse och drätselkammare. Vi ha arvodesbestämmelser angående kommunalnämndsordförande, pensionsnämndsordförande och ordförande i fattigvårdsstyrelse — de två senare vare sig det gäller land eller stad — samt angående ledamöter i byggnadsnämnd, men vi ha icke sådana bestämmelser rörande drätselkammarens ordförande. Det är ju uppenbara inkonsekvenser, som måste på något sätt rättas till. Syftet med det föreliggande lagförslaget är i själva verket bland annat just detta, och lagförslaget har därvid klart stöd i den riksdagsskrivelse, som avläts till Kungl. Maj:t 1918.

Därtill kommer, att kommunerna, såsom jag nyss antydde, i själva verket i stor utsträckning icke alls underkastat sig dessa inkonsekvenser. Såsom framgår av de uppgifter, som införskaffats under förarbetet till lagförslaget, och som hänföra sig till tiden före 1918 års kommunala rösträttsreform, beslutas inom en hel del kommuner olika former av ersättning åt ordförande och ledamöter i nämnder, ehuru något stöd därför icke finnes i lag, men utan att besvär anförts annat än i några få undantagsfall. Är det då icke bättre att söka binda kommunerna vid dessa former, vid vissa maximibestämmelser, än att låta denna regellösa praxis fortgå och breda ut sig? Det är icke så, som en ärad talare i andra kammaren yttrade i fredags, att den här ifrågasatta lagstiftningen skulle väcka den björn, som sover. Nej, det är längesedan björnen vaknade; den går fritt omkring både på landet och i stad.

Det förhåller sig vidare så, att de *maximibestämmelser*, som man sökt få fram för att hindra för höga ersättningar, ingalunda äro generösare i det förslag, som nu föreligger, än enligt de författningar, som vi redan ha. Det är alldeles tvärtom. Detta gäller i ett par särskilda hänseenden med avseende å reseersättningen; det gäller också i visst hänseende med avseende å dagtraktamentena. Och beträffande arvdena har man i förslaget tagit med alla gamla garantibestämmelser och därjämte upptagit nya. Så ligger i själva verket saken.

Fråga är då, om anmärkning kan rikta sig mot den *generalisering*, som föreslås. Man har därvid egentligen icke gjort någon erinran mot bestämmelserna om arvden — detta för övrigt så mycket märkvärdigare, som det väl, om man har skäl vara rädd för eventuella konsekvenser i något hänseende, borde vara just i fråga om dessa arvdesbestämmelser. Då emellertid förhållandet är detta, vill jag så till vida lämna frågan därhän. Beträffande dagtraktaments- och reseersättning åter har man sagt, att den icke borde få förekomma annat än i fråga om viktiga och arbetstyngda nämnder. Det är alldeles riktigt, de böra icke få förekomma i andra fall. Men jag har icke sett, att någon, som framhållit detta, kunnat föreslå någon bestämmelse, som täcker detta begrepp, såvida man icke skulle avfatta den på det tänjbara sätt, som kan sägas bli fallet, om man endast säger »viktigare och mera arbetstyngda nämnder och styrelser». Varför är det nu icke möjligt att på något sätt angiva i lagen de nämnder och styrelser, som böra komma i fråga härvidlag. Jo, helt enkelt därför, att våra kommunalförordningar äro avsedda att gälla för kommunala förvaltningsenheter av så vitt skiftande storlek, med så olika förvaltningsbehov och med en mycket stor organisationsfrihet. Vad som passar för den ena kommunen passar icke för den andra. En på visst sätt benämnd styrelse kan i den ena kommunen vara arbetstyngd och ha en viktig uppgift, men i en annan kommun vara jämförelsevis underordnad betydelse och föga arbetstyngd. Detta gäller alldeles särskilt i fråga om städerna, där man ju i hög grad använt sig av organisationsfriheten. Och vad lantkommunerna angår är det ju i själva verket så, att förslaget egentligen endast avser att utsträcka de möjligheter att besluta ersättning, som nu finnas, till de viktiga och arbetstyngda nämnderna, kommunalnämnd och fattigvårdsstyrelse.

Jag nödgas göra de ärade representanterna från södra Sverige uppmärksamma på det förhållandet, att vad som i lagförslaget med hänsyn till deras erfarenhet måhända ter sig såsom alldeles obehörligt kan med hänsyn till förhållandena i det övriga Sverige vara någonting alldeles outhärligt. Det är ganska intressant att se, hurusom detta skiftande behov återspeglas i de yttranden, som avgivits över det kommittébetänkande, som ligger till grund för det kungl. förslaget. Yttrandena från sydligaste delarna av Sverige ställa sig i allmänhet rätt avvisande, men ju längre norrut de äro daterade, desto välvilligare ställa sig dessa yttranden, och när vi komma upp till de två nordligaste länen — Norrbottens och Västerbottens —, finner man, att t. ex. länsstyrelserna i dessa två län utan någon som helst reservation och med stark betoning

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemän.
(Forts.)

Om ersättning åt landskommunernas förtroende-män.

(Forts.)

tillstyrka vad som föreslagits i kommittébetänkandet, vilket dock på ett par punkter går något längre än Kungl. Maj:ts förslag. Det kan ju ha sitt intresse att framhålla, att sålunda den nuvarande socialministern såsom landshövding i Norrbottens län starkt betonat, att de stora viderna däruppe nödvändiggjorde dessa bestämmelser. Det är nog så, som en gammal högerman i andra kammaren sade till mig under fredagens debatt där, att vad som här föreslås är med hänsyn till förhållandena däruppe ett »absolut minimum». Detta sade han privat, men icke i debatten.

Denna plötsliga animositet mot dagtraktamentbestämmelser förundrar mig så mycket mera, som förslaget här liksom i alla andra avseenden följer de direktiv, som gävos i riksdagens skrivelse 1918. Denna riksdagens skrivelse avläts i enlighet med konstitutionsutskottets utlåtande, som i sin ordning återropade vad som av utskottet sagts 1915, till vilket 1918 års utskott gav sin anslutning. År 1915 sades bland annat, att det kunde med skäl ifrågasättas, om icke de bestämmelser om dagtraktamente, som vi redan då hade, borde utsträckas att gälla även andra nämnder och styrelser; och det ansågs, att dessa dagtraktamenten kunde omfatta dels ersättning för direkta utgifter och dels någon ersättning för mistad arbetsförtjänst, men väl icke ersättning för i kommunens tjänst utfört arbete. Man erinrade därvid om det s. k. Rabeska förslaget, som i fråga om den kommunala organisationen i Stockholm hade avgivits ett år tidigare och som bland annat föreslagit ett dylikt dagtraktamente av fem kronor, vilket belopp nu är ifrågasatt såsom maximum. I konstitutionsutskottets utlåtande 1918 uttalades, att vad som gällde 1915 gällde med hänsyn till de ändrade förhållandena i ännu högre grad 1918. Mot 1915 års utskottsutlåtande, som bär underskriften Nils Edén, reserverade sig endast fyra ledamöter, alla från denna kammare. 1918 års utlåtande var enhälligt, och bland de såsom i beslutet deltagande antecknade ledamöterna finner man herrar Clason, von Geijer, K. J. Ekman, Magnusson i Tumhult och Jansson i Edsbäcken. Nu återfinner man dem bland reservanterna mot de dagtraktamenten, som ifrågasättas i detta utlåtande!

Om jag verkligen trodde, att det skulle komma att förhålla sig så, som många göra gällande, eller att dessa bestämmelser skulle medföra, att man i kommunerna mangrant komme att besluta dylika dagtraktamenten till nämnder och styrelser, skulle jag — som hemma i min kommun alltid tidigare, då jag haft tillfälle därtill, avrätt från beslut om dylika ersättningar — icke ett ögonblick tala för vad som här föreslås. Men jag tror bättre om förnuftet inom kommunerna och om det sparsamhetsintresse, som där finnes. Och jag tror framför allt, att vederbörande kommunala representationer äro så rädda för kritik från sina väljare, att de noga akta sig för att inlåta sig på något överdåd i det hänseendet. För övrigt är det så, att hysa statsmakterna så ringa tro på den ekonomiska insikten ute i våra kommuner, är det väl bäst att först som sist avliva eller åtminstone starkt begränsa den nuvarande kommunala självstyrelsen, som dock får fritt röra sig på andra områden

av mycket större ekonomisk räckvidd än vad dessa små ersättningsfrågor egentligen ha.

Jag vill därmed lämna reservationen mot dagtraktamentena och endast ytterligare betona, att det här icke gäller att införa någon ny princip. Vi ha förut bestämmelser av enahanda art, som icke hava missbrukats, och det är i stort sett fråga om att legalisera vad som redan tillämpas vid sidan om dessa bestämmelser. Jag vill dessutom konstatera, att jag hittills icke kunnat få något svar på en fråga, som jag gång på gång framställt: Vad vilja herrar reservanter göra med de dagtraktamentsbestämmelser, som nu redan finnas, då de anse dagtraktamentsbestämmelserna vara principiellt ohållbara?

Sedan andra kammaren nu tagit utskottets förslag i dess helhet, skall jag, för att icke inveckla frågan, icke tala för den reservation, som jag avgivit i fråga om bestämmelserna om reseersättningar. Jag vill endast säga, att den, jag kan icke kalla den annat än småfuttiga jämkning, som utskottet har gett sig in på, nog i längden kommer att bli ohållbar och rätt snart blir föremål för yrkanden, som måste leda till ändring i bestämmelserna.

Jag kan emellertid icke underlåta att säga några ord om högerreservationen i vad angår bestämmelserna rörande reseersättningar. Det förhåller sig så, att reservanterna icke vilja ha några som helst sådana bestämmelser i förordningarna om kommunalstyrelse i stad och om kommunalstyrelse i Stockholm. Denna reservanternas åskådning är så till vida alldeles riktig, som det endast är i få undantagsfall, som sådan ersättning bör ifrågakomma. Men nu är det ju så, att den av utskottet föreslagna bestämmelsen i detta hänseende aldrig kan komma att tillämpas annat än i undantagsfall, detta beroende på bestämmelsen om att vägsträckan skall vara minst en halv mil för att ersättning skall kunna beslutas. Man kan då fråga varför denna bestämmelse föreslås i fråga om stad. Jo, den är intagen just med hänsyn till dessa undantagsfall, som kunna inträffa i storstäderna och i sådana städer, som inkorporerat betydande områden från landsbygden, ibland hela kommuner. Nog är det väl oresonligt, att dessa städer, som kanske ha större yttinnehåll än de flesta landskommuner, icke skola kunna få bestämma om reseersättning, då landskommunerna få det.

Nu är det emellertid icke nog härmed, utan reservanternas förslag företer även den egendomligheten, att under det att reservanterna för landskommunernas vidkommande upptagit bestämmelsen om att ersättning utan någon begränsning uppåt skall kunna beslutas för resa utanför den egna kommunen, är även denna bestämmelse slopad i fråga om städerna. Är det verkligen någon reson i att en stadsbo, som behöver resa ut i Sveriges land i en kommunal angelägenhet enligt kommunens uppdrag, icke skall få någon som helst ersättning, men att en medlem av en landskommun kan i dylikt fall få det utan någon begränsning uppåt. En annan rätt märklig egendomlighet i reservanternas förslag är att bestämmelsen i kyrkostämmoförordningen är avfattad så,

Om ersättning åt landskommunernas förtroende-män.
(Forts.)

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemän.

(Forts.)

att ledamöter av kyrkoråd och skolråd i stadsförsamling kunna få reseersättning efter de bestämmelser, som gälla för *landskommun*, under det att, som jag nyss nämnde, exempelvis en drätselkammarledamot icke skulle kunna få det. Det är väl ändå rätt otänkbart, att första kammaren skulle ansluta sig till en reservation, som hänger ihop så litet i de avseenden, jag nu berört, eller att med ledning av densamma avslå det hela. Till sist endast några ord om den garanti, som reservanterna anse ligga i bestämmelsen om kvalificerad majoritet. Vi, som deltaga i förarbetena till lagstiftningen, ha inte kunnat komma till annan uppfattning än den, som jag tidigare talat om, nämligen att kommunernas egen sparsamhet, egen ekonomiska insikt måste få förutsättas vara den bästa garanti. Men vi ha sökt leta upp laggarantier, och vi ha förordat garanti-bestämmelser — låt vara att min ärade vän, herr Reuterskiöld, icke anser dem vara lämpliga. Han anser för övrigt i allmänhet intet förslag lämpligt! — Vi ha dock icke kunnat komma till annan slutsats, än att denna bestämmelse om kvalificerad majoritet skulle vara ett tveeggat svärd, som vi icke få använda oss av. Därvid har jag för min del icke tänkt så mycket på det förhållandet, att den *allmänna* bestämmelse om dubbelt flertal, som vi nu ha, är ägnad att framkalla så många egenomliga manipulationer och obstruktionsåtgärder, att man möjligen kan ifrågasätta bestämmelsens lämplighet, låt vara att den på detta vittomfattande område har ett berättigande. Utan vad jag först och främst fäst mig vid är, att man icke i fråga om redan enligt lag möjliga ersättningar funnit nödvändigt att införa bestämmelse om kvalificerad majoritet, och att det icke lett till något missbruk, att man icke haft någon dylik bestämmelse. För det andra kan det icke annat än ligga i öppen dag, att en sådan bestämmelse skulle uppmuntra till samröre av ersättningsfrågan och själva valen. Vad är naturligare än att en minoritet, som förfogar över mera än en tredjedel av rösterna, säger till majoriteten: vi skola vara med om att besluta ersättning, under förutsättning att ni väljer den eller den, eller under förutsättning att ni icke väljer den eller den. Och vidare, om obstruktion på det sättet göres av en minoritet, ligger det ju närmast till hands att majoriteten en vacker dag säger: var så god, tag det betungande beredningsarbetet! Arbeta ni, men vi förbehålla oss att vår rätt likmätigt besluta!

Vidare får man icke bagatellisera faran för, att man genom att ställa upp ett sådant villkor kan komma alltför långt över på tjänstemannalinjen. Herr Reuterskiöld säger, att tjänstemän behövas alltid, åtminstone i städerna. Det har jag icke velat bestrida, men vad jag måste vara rädd för är, att, om man tager denna bestämmelse om kvalificerad majoritet och därmed hindrar ersättning åt förtroendemän, man kommer att flytta över vad som hittills ansetts vara ett rent kommunalt förtroendebestyr till tjänstemännen. Det är den största faran, som föreligger, och i själva verket är den redan aktualiserad. Man utser så småningom i landets kommuner icke blott kommunalkamrer, utan kommunalbokhållare, kommunalsekreterare och vad det kan heta samt avlönar dem frikostigt. Nu ha visserligen reservanterna sagt, att den allmänna be-

stämelsen om kvalificerad majoritet skulle förhindra anslag till nya tjänstemän. Ja, är det förhållandet, herrar reservanter, då hindras genom denna bestämmelse också beslut om ersättning till sådana förtroendenämnder, åt vilka förut ingen sådan ersättning ingått. Då hava vi ju redan denna garanti. Nu tror jag emellertid, att bestämmelsen icke får tolkas på det sättet, utan att den bör tolkas så, att krav på anslag för nytt ändamål föreligger endast för det fall, att icke ett likartat anslag tidigare inom kommunen utgått. Men alltid finns det väl i en landskommun *någon* tjänsteman om inte annat en fjärdingsman.

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemen.
(Forts.)

Jag må till sist säga, att det är rätt egendomligt, att här i riksdagen och i Stockholmspressen reses ett så starkt motstånd mot denna femma, som föreslogs i Stockholm för snart tio år sedan av en så förfaren kommunalman som härads hövding Rabe, utan att det då mötte någon ovilja, och att man på samma håll nu är så entusiastisk för kvalificerad majoritet i dylika ersättningsfrågor, då man på sin tid utan vidare annammade borgarrådsbeställningarna — dessa unika förtroendeuppdrag med 30,000 kronors löner, rörande vilka aldrig ifrågasattes någon bestämmelse om kvalificerad majoritet, och rörande vilka man t. o. m. gjorde undantag från den för stadsfullmäktige i Stockholm gällande allmänna regeln, att beslut skola underställas överståthållareämbetet.

Herr talman! Jag yrkar i förevarande punkt bifall till utskottets hemställan.

Herr Hansson, Gustav: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall för min del icke ingå på någon redogörelse för denna frågas utveckling, och ej heller skall jag giva någon utförligare motivering för behövligheten av bestämmelser sådana som de här föreslagna, ty detta har ju blivit gjort av den föregående ärade talaren. Jag vill endast säga, att jag för min del anser, att det här gäller i lag fastslå en redan på många håll i vårt land utbildad praxis, nämligen att ge ersättning för kommunala förtroendeuppdrag. Vi finna av de sakkunnigas redogörelse, att i 11 procent av Sveriges kommuner har man redan, fastän vid sidan om lagen, givit ersättning åt innehavare av kommunala förtroendeuppdrag. Jag vågar verkligen göra det påståendet, att denna siffra, 11 procent, inte är för hög utan kanhända snarare för låg. Jag tror, att det är i ännu flera kommuner, som man slagit in på samma väg. Jag har för min del någon kommunal erfarenhet och har mycket intresserat mig även för detta spörsmål, och jag har funnit av tidningsnotiser m. m., att man på många håll har givit, i vissa fall, ganska stora ersättningar för kommunala förtroendeuppdrag.

Det är enligt min mening nog nödvändigt att vi antaga bestämmelser om ersättning. Vi ha nämligen på grund av de ändrade rösträttsförhållandena fått många nya män med i ledningen för våra kommuner, och deras ekonomi är ju icke så stark som de förutvarandes, och det innebär för dem många och stora uppoffringar att delta i det kommunala livet. Det var en tidning, som i går skrev om denna

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemän.

(Forts.)

sak, och ansåg, att om vi genomföra en dylik bestämmelse, kommer det att leda till att man kommer att ge åt vissa personer många kommunala förtroendeuppdrag såsom partibelöningar. Jag vill till detta säga, att det för närvarande är just så, att det är på några få, som de kommunala förtroendeuppdragen läggas, ty det är icke så många av Sveriges arbetare som verkligen kunna utan ekonomisk uppoffring åtaga sig sådana. Vi ha t. ex. en del kommunala styrelser, som måste hålla vissa av sina sammanträden på dagarna. Jag vill i detta sammanhang särskilt erinra om fattigvårdsstyrelsen, och det är nästan omöjligt för en löntagare att kunna sitta i en sådan styrelse. Han förlorar för mycket, ty han måste för dagen avstå från sin ringa arbetsinkomst, och därför är det nödvändigt, att vi ge kommunerna rätt att bevilja ersättning för sådana kommunala förtroendeuppdrag, fastän det icke bör ske i altför hög grad.

Då utskottet behandlade den kungl. propositionen, ansåg det, att de av Kungl. Maj: t föreslagna bestämmelserna i fråga om dagtraktamenten vore väl avvägda, och har mot dessa icke haft något att erinra. Bestämmelserna äro ju sådana, att där stadgas ett maximibelopp av högst 5 kronor, som får beviljas per sammanträdesdag, men det är ju intet, som hindrar att man beslutar en mindre summa och ej heller är det hinder, att man beslutar, att arvode skall utgå till mera arbetsytigda nämnder och styrelser och till andra icke.

I fråga om reseersättningen har utskottet icke kunnat helt ansluta sig till Kungl. Maj: ts förslag. Det har nämligen ansett, att de föreslagna bestämmelserna skulle för många av Sveriges vidsträckta kommuner bli synnerligen betungande. Det finnes ju kommuner, där de kommunala förtroendemännen ha flera mil att resa, och det skulle medföra, att reseersättningarna skulle bli ganska höga. Just med hänsyn härtill har utskottet föreslagit, att resekostnadsersättningen skall utgå med hälften av gällande skjuts- och åkdonslega. Det kan ju mot detta invändas, att det i många fall skulle synas vara orättvist att icke giva full gottgörelse åt de kommunala förtroendemännen för deras resekostnader, men jag vill säga, att det är ju icke meningen, att man härvidlag skall giva full ersättning, utan meningen är att man skall genom att ge viss ersättning underlätta deltagandet i det kommunala arbetet.

Herr Lyberg har till § 19 i föreliggande lagförslag fogat en reservation, vari han yrkar bifall till Kungl. Maj: ts förslag. Han har emellertid icke i sitt anförande berört detta och ej heller yrkat bifall till sin reservation i denna punkt, varför jag för min del saknar anledning att ingå i något bemötande av densamma.

Herr Svensson m. fl. ha i sin reservation yrkat avslag i fråga om bestämmelsen om dagtraktamenten åt medlemmar av kommunala nämnder och styrelser, men ha i fråga om resekostnadsersättningen ansett, att denna skall utgå för den väglängd, som överstiger 5 km. Jag anser, att det vore föga klokt eller välbetänkt att giva ersättning åt kommunalmännen för någon del av vägen och för den andra delen

intet. För min del tror jag, att det är något, som är rätt främmande för vår lagstiftning.

Vi ha vidare en reservation av herr Lyberg i fråga om landstingsförordningen. Kungl. Maj:t har föreslagit, att landstingsmännens arvode skall vara detsamma som hittills, men dock föreslagit sådan ändring, att det skall utgå även under resedagar, och i konsekvens härmed har föreslagits, att samma arvode skall utgå även till länskommunala förtroendemän. Herr Lyberg har i sin reservation yrkat på en viss höjning av de till länskommunala förtroendemän föreslagna ersättningarna. Jag vill för min del erkänna, att jag inom utskottet har varit inne på ungefär samma tankegång, nämligen att man skulle göra en mindre höjning av landstingsmännens arvoden, och således även för de länskommunala förtroendemännen, men detta mötte inom utskottet ett mycket starkt motstånd. Man anförde att sparsamhets-skäl och de rådande svåra ekonomiska förhållandena talade emot en förhöjning för närvarande. Jag lät övertyga mig av dessa skäl och har icke reserverat mig för någon höjning av landstingsmännens arvoden, och i följd av denna min ståndpunkt kan jag ej heller gå med på någon höjning till de länskommunala förtroendemännen, ty jag anser för min del att landstingsmännen, om någon höjning skulle givas, skulle varit de, som kommit i främsta rummet, då de få vara borta från sin hemort och vistas på sammanträdesorten en vecka i följd. Därunder ha de ganska dryga kostnader, då däremot ofta en kommittés arbete kan verkställas på en dag, och vederbörande kommittéledamöter kunna resa fram och tillbaka på dagen och slippa att dragas med de kostnader, som landstingsmännen hava. Jag anser sålunda att även i fråga om § 31 i landstingsförordningen man gör klokast i att följa Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Det har vidare utav herr Svensson m. fl. yrkats på, att vi skulle, då det gäller att bestämma över resekostnader och dagtraktamente för kommunala förtroendeuppdrag, införa den kvalificerade majoriteten. Herr Lyberg har ju förut berört denna fråga rätt utförligt, varför jag för min del icke skall vidare uppehålla mig vid densamma. Jag vill i likhet med honom säga att jag finner det vara högst egendomligt, om man, då det gäller att giva ersättning för kommunala förtroendeuppdrag, skall för en del av dessa ha enkel majoritet och för en del andra kvalificerad majoritet. Det blir något oformligt detta, det tror jag var och en måste erkänna. Det har även påpekats, att om en kommunalrepresentation tillfölje bestämmelse om kvalificerad majoritet nekar ersättning åt innehavare av kommunala uppdrag, kan det å andra sidan medföra, att man i stället anställer särskilda tjänstemän, som skola utföra det kommunala arbetet. Det har vittnats olika om det lämpliga i detta. För min del anser jag, att det icke alltid är så lyckligt att ha kommunala tjänstemän inom våra lantkommuner. Jag tror, att det är bättre med folkstyrelse än med tjänstemannastyrelse.

Jag skall för min del icke längre upptaga kammarens tid utan ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Om ersät-
ning af lands-
kommunernas
förtroende-
män.
(Forts.)*

Om ersätt-
ning af lands-
kommunernas
förtroende-
män.
(Forts.)

Herr **Jonsson**: Herr talman! Det är nog icke möjligt att besluta så om ersättningarna till de kommunala förtroendemännen, att det lämpar sig överallt här i landet, men jag tror, att konstitutionsutskottets förslag är så avvägt, att det bör kunna tillämpas i de flesta kommuner utan alltför stora olägenheter. I de kommuner, som jag närmast känner till, blir detta säkert förhållandet, åtminstone vad angår de omtvistade reseersättningarna, ty i flera av dessa kommuner har redan — på sidan om nu gällande lag — beslutats reseersättningar, motsvarande ungefär hälften av lägsta skjutsersättning enligt skjutsstadgan, och i den socken, jag själv tillhör, ha vi under ett par år praktiserat en reseersättning åt kommunalfullmäktige av 2 kronor per mil från hemvisten till sammanträdesorten och åter utan att något missnöje däremot försports. Under denna tid voro sammanträdena väl besökta, men då på grund av oenighet mellan fullmäktigeledamöterna i municipalsamhället och ledamöterna ute i socknen ersättningarna indrogos, blevo sammanträdena fåtaligare besökta, vilket icke är förvånande, då man vet, att många ledamöter ha en väglängd av 5 och 6 mil och däröver till sammanträdesorten.

Att besluta gränsen så, att *full* ersättning skulle utgå, det vore enligt min mening en frestelse för fullmäktige att just besluta denna högsta ersättning, vilket icke heller är tillrådligt. Därigenom bleve denna utgift alltför betungande för de vidsträckta men fattiga kommunerna, och man komme säkert att söka nedbringa dessa kostnader genom inskränkning av ledamöternas antal och genom att välja dessa i och närmast omkring kyrkoplatserna och municipalsamhällena till skada för en jämn och rättvis representation.

Beträffande förslaget om kvalificerad majoritet i fråga om ersättningarnas bestämmande får jag säga, att det för mig icke är alldeles omöjligt att förstå reservanternas rädsla för missbruk från en knapp majoritets sida. För min del fruktar jag dock mera för att en minoritet skall få möjlighet att hindra majoriteten att lämna en skälig ersättning åt förtroendemännen, särskilt kommunalfullmäktiges ledamöter. Så långt jag minnes tillbaka, ha de kommunala striderna huvudsakligen stått emellan invånarna i kyrkobyarna och utbyarnas bondebefolkning, och därvid har segern merendels hemförts av de förra, emedan de haft lättare att besöka stämmorna. Jag talar fortfarande om förhållandena i norrlandskommunerna.

Införandet av kommunalfullmäktigeinstitutionen utjämnar ju denna orättvisa, men endast under förutsättning att ledamöterna i fullmäktige väljas från kommunens olika trakter proportionellt efter de röstberättigades antal. Om det skulle lämnas i händerna på den minoritet, som utgöres av kyrkobyarnas eller municipalsamhällenas oftast mera tilltagsna kommunalmän, att hindra majoriteten att bestämma lämpliga reseersättningar t. ex., fruktar jag, att vi så småningom åter skulle komma in i det kommunala minoritetsstyre, som tidigare visat sig vara så oeffterättligt i många avseenden.

Då jag således anser, att innehållet i konstitutionsutskottets betän-

kande är i allt väsentligt väl avvägt, praktiskt och lämpligt, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till betänkandet oförändrat.

Om ersättning åt landskommunernas förtroende-män.
(Forts.)

Herr **von Geijer**: Herr talman! Jag har icke deltagit i den slutliga behandlingen inom utskottet av detta ärende. Jag har varit med om ett par principdebatter, men icke om den slutliga behandlingen. Jag vill bara säga, att ärendet har forcerats inom konstitutionsutskottet, och det var med verklig överraskning jag erfor, att man under den dag, då jag blev förhindrad att närvara, hunnit med icke allenast att slutbehandla principerna, utan också gå igenom hela det rätt så avsevärda lagkomplexet. Under principdebatten i konstitutionsutskottet hävdade jag för min del den meningen, att vad städerna beträffar var detta lagförslag fullständigt obehövt. Det är nu så, att sammanträdena i alla de nämnder, varom det här är fråga, alltid ägarum på kvällarna, i regel kl. 6. Jag vet till exempel, att i den största staden i Skåne, där man förut hade sina sammanträden på förmiddagarna, man i sammanhang med de stora reformer, som genomförts på det kommunala området, har skjutit på denna tid, så att de få även där sammanträdena på kvällarna. I och för sig kan jag således icke finna, att det föreliggande lagförslaget är det ringaste nödvändigt.

Nu sade den förste ärade talaren, som försvarade utskottet, att det här gäller icke något nytt, utan att det var egentligen endast fråga om att slå fast något, som redan fanns. Det var endast att systematisera, reglera och legalisera en praxis. Då min erfarenhet är störst beträffande det kommunala i städerna, må jag kanske, herr talman, ha rätt att uppehålla mig litet vid den saken. Det är sant vad den ärade talaren pekade på, att i sju fall finnes det enligt våra författningar möjlighet att bereda vissa kommunala förtroendeuppdragsinnehavare ersättning, men uppgiften om den praxis som herr Lyberg så starkt tryckte på och som herr Hansson likaledes var inne på, undrar jag, om den vad städerna beträffar är så fullständigt riktig. Jag vill hänvisa till de kommunalförfattningssakkunniges betänkande, för vilken herr Lyberg i icke oväsentlig grad bär ansvaret, då han var ordförande i kommittén. Där står under rubrik »ersättningar utan stöd av lag» på sidan 82 i kommittébetänkandet följande: »För städernas vidkommande slutligen framgick av utredningen i fråga, att arvode till drätselkammarens ordförande utgick i II städer med belopp varierande mellan 50 och 2,400 kronor. Enligt uppgifterna var denna ersättning flerstädes endast att anse som gottgörelse för gjorda expenser, skrivarehjälp m. m. Till en »verkställande ledamot» förekom i två städer arvode med respektive 3,000 och 1,000 kronor. Eljest utgingo i någon eller några städer ersättningar till revisorer, till styrelser för tekniska verk och för badhus, till hälsovårds- och barnavårdsnämnder samt till ordförande i stadsfullmäktiges beredningsutskott, folkskolestyrelse eller biblioteksstyrelse ävensom till ombud vid mantalsskrivning och till kyrkovårdar.»

Kan man verkligen säga, att denna utredning ger vid handen, att

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemän.
(Forts.)

det är en allmän praxis, som det här endast gäller att reglera, legalisera eller sätta i system? För min del vågar jag snarare påstå, att man av sammanfattningen i kommittébetänkandet kan draga den slutsatsen, vilken jag vill bestämt påstå konfirmeras av min egen erfarenhet, att det icke föreligger någon praxis i det hänseendet. Det föreligger intet behov av en dylik lagstiftning och praxis har ej heller utvecklats i sådan riktning.

Jag glömde, herr talman, då jag fick ordet, att närmare framhålla en sak, som jag kanske bort säga först, det är att ärendet har forcerats för mycket. Ärendet har, såsom jag i början antydde, forcerats i utskottet; men det kan sägas, att den anmärkningen också i någon mån drabbar Kungl. Maj: t, ty beträffande de uttalanden från myndigheter, länsstyrelser och kommunala myndigheter, som inkommit, har bearbetningen icke varit så lycklig och uttömmande, som önskligt varit. Jag vill bara i detta sammanhang säga, — herr Rooth var ju inne på det, och vad han sade kan jag konfirmera — att av de 24 eller om man så vill de 25 länsstyrelserna, hade 4, när det var fråga om dagtraktamenten, yrkat rent avslag på hela lagkomplexet, sålunda jämväl på förslaget om dagtraktamentena. Av de övriga ha visserligen 13 förordat förslaget, men icke i fråga om traktamentena; återstå 8, och av dessa har en länsstyrelse visserligen förordat, att dagtraktamente skulle kunna utgå, dock endast under förutsättning att kvalificerad majoritet sådant beslöt. Det är sålunda 17 mot 8 eller om man så vill 17 mot 7, som ha förordat det förslaget.

Nu säger herr Lyberg själv, att det här är icke något nytt, utan det är endast att legalisera en redan inaugurerad praxis. Det kanske icke är så fullt juste att citera ett yttrande, som fälldes i ett utskott, men må det kanske tillåtas mig att så göra här. Jag vill erinra herr Lyberg om ett yttrande, som han själv fällt, att förslaget såsom sådant äsyftar, och en av dess bästa effekter skulle vara, att man hindrar en utveckling, som annars skulle hota, nämligen att vår kommunala styrelse blir beroende allt för mycket av byråkrati och av tjänstemän. Är ett dylikt yttrande förenligt med att säga, att det icke är något nytt, som det här gäller? Jo, för visso, det är någonting mycket nytt det här gäller. Jag tycker verkligen att det yttrande, som fälldes i andra kammaren och som herr Lyberg också nyss citerade, härvidlag har sin tillämpning, att här är det att väcka en björn, som sover. Det är högst avsevärda saker, som här införas. Det är dock ett ganska ordentligt hugg mot den hittills gällande uppfattningen, att kommunala uppdrag skola vara oavlönade. Vad städerna beträffar är det för mig alldeles klart, att utvecklingen icke bör gå i den riktningen, att innehavarna av förtroendeuppdrag bliva tjänstemän och det är just detta som förslaget är ägnat att främja. Städerna kunna icke komma ifrån att använda personer i rena tjänstemannaställningar. Redan i den lilla stad, en stad om 10- till 11,000 innevånare inom vilken min kommunala verksamhet faller, har uppördsväsendet, drätseln, svällt ut till ett helt ämbetsverk, enahanda är förhållandet med sekretariat hos fullmäktige och nämnder. Från detta kan man ej komma, varför då

skapa nya tjänster bland och av de hittillsvarande förtroendemännen. Det är bäst enligt min mening, att man lägger detta slags arbete, detta grov-
arbete så att säga på avlönade tjänstemän, men att ledningen av detta, direktiven hur utredningarna och det hela skall gå fortfarande bibehålles hos oavlönade förtroendemän. Jag undrar verkligen huruvida icke de, som före den i Stockholms kommunalförvaltning nyligen genomförda reformen därstädes höllo ledningen i de stora beredningarna, hade väl så stor prestige som de nuvarande avlönade innehavarna av topp-platserna; att de uppfattas som rena tjänstemän är väl ostridigt.

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemän.
(Forts.)

Jag kan sålunda för min del icke se annat än, att det här gäller att vidga ramen högst betydligt utöver de få fall, som det redan finnes lagstadgat om. Dessa äro dock så föga betydande — jag talar fortfarande om städerna — i jämförelse med vad som nu kan komma att äga rum.

Herr Hansson yttrade någonting om, att förhållandena nu gestaltade sig så, att i många fall en löntagare, vars arbete skulle kunna vara synnerligen välgörande för en kommun, helt enkelt icke kan åtaga sig vissa uppdrag på grund av ekonomiska skäl. Detta yttrande överensstämmer icke i oväsentlig mån med den tendens på detta område, som herr Lyberg hävdad eller att i vissa fall behovet av den nya ordningen är så tydlig och klar att alla böra förstå densamma. Jag vill då å andra sidan säga: varför skola då herrarna, om detta är fallet, och vi få väl ändå komma överens om, att det endast är i undantagsfall, som detta äger rum, sätta sig emot den garanti, som här begäres från de personer, som sett, att detta kan medföra icke så oväsentliga risker för det kommunala livet? Varför motsätta herrarna sig den kvalificerade majoriteten? Är det i konkreta fall sådana, som herr Hansson framdragit, så självfallet för alla att avlöning här bör utgå, då lär väl svårigen en minoritet med framgång kunna hålla emot en dylik minoritet, som i sådana fall gjorde opposition och satte sig emot ett förslag, får en rätt så obehaglig ställning. Däremot skulle det vara en lugnande känsla för så många, som i denna sak se en risk, och jag kan därför icke förstå, varför man på den punkten icke skall kunna gå dem tillmötes.

Jag vill, herr talman, erinra om en annan sak. Varför skall man brådska fram denna sak? Det kan icke nekas till, att konstitutionsutskottets utlåtande angiver, att meningarna ingalunda kunna anses hava stadgat sig. Ur rent principiell synpunkt står den ena meningen mot den andra. Utredningen, så god den än månde vara, är icke fullt samarbetad och man vet ännu icke, huru det hela skall verka. Varför då brådska så hårt för att få fram lagen i detta fall? Den kan mycket väl ligga till sig för att återkomma på ett eller annat sätt, så mycket mer som vi veta, att vi nu stå inför en omläggning av hela lagstiftningen för vår kommunala förvaltning. Om vi då lösrycka den här delen och icke taga med den i samband med det hela, så vet man icke, vad det kan leda till för risker.

Herr greve och talman! Min första mening var, då ärendet började behandlas i konstitutionsutskottet, att yrka rent avslag, vad städerna beträffar, men möjligtvis gå med på vissa saker rörande lands-

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemän.

(Forts.)

bygden och landstingen. Som ärendet nu ligger, finner jag mig för min del föranlåtten att förena mig med dem, som yrkat rent avslag på det hela, och det är nog så, som herr Reuterskiöld sade, att det därför icke behöver bli så fasligt långt uppskov.

Herr **Lindqvist**: Herr greve och talman, mina herrar! Jag, som tillhör denna kammarens ledamöter, vilka icke ofta yttra sig, skulle icke heller hava gjort det i dag, om jag icke fått alldeles särskild anledning att göra det, på grund av professor Reuterskiölds inledning i sitt nyss hållna anförande.

Jag har på det kommunala området en rik erfarenhet, då jag varit kommunalman i Stockholm i ett 20-tal år, och jag är en bland dem, som inom vårt parti voro de första, vilka inträdde i det kommunala arbetet. Jag har väl därför anledning att säga några ord. Vid den tidpunkt, vid mitt inträde i den kommunala förvaltningen, hade jag anställning vid ett stort industriellt företag här i staden som lönearbetare och fick därför vidkännas avdrag för varje timma som försumrades. Kan det då vara rätt, att personer, vilka stå i sådan ekonomisk ställning antingen skola behöva avstå från att inträda i den kommunala förvaltningen eller också förlora ekonomiskt därpå. Herr Reuterskiöld säger, att i och med att man infört den allmänna rösträtten, så giver den förpliktelse till var och en att också deltaga i kommunala och allmänna angelägenheter, och han fortsätter sedan med att säga, att kravet på ersättning är för att stimulera det kommunala intresset. För min del har jag aldrig märkt, att det behövs någon ekonomisk ersättning för att verka stimulerande på arbetet inom kommunen. Vid de kommunala valen i Stockholm är det otroliga strider först och främst till stadsfullmäktige, men också vid valen inom fullmäktige till de olika nämnderna och jämväl också inom nämnderna till de olika styrelseplatserna. Detta har skett, ehuru ifrågavarande förtroendeposter varit oavlönade. Jag tror således icke på det resonemanget, att man behöver stimulation för att bli intresserad av det kommunala arbetet. Det måste dock anses vara orimligt, att man å ena sidan säger, att till det kommunala bordet släppas fram alla medborgare, men å andra sidan samtidigt begagnar sig av ekonomiska vägar för att fullkomligt utestänga dem.

Herr von Geijer säger, att det ifrågavarande förslaget har ingen betydelse i städerna. Jag vet icke, från vilka städer, han tagit sin erfarenhet. Men jag ber då få erinra om, att i Stockholms kommun är det cirka 600 å 700 arbetare, som deltaga i det kommunala arbetet — från stadskollegiledamot till fattigvårdsstyrelseledamot. Jag kan meddela, att stadskollegium här i Stockholm har haft 30 sammanträden för ett enda ärendes avgörande. Nu kunna herrarna naturligtvis säga: sätt icke i gång pratkvarnarna så mycket, så kanske det blir färre sammanträden! Men jag tror icke, att man alltid kan resonera på det sättet, ty i detta fall gällde det en stor löneregleringsfråga, och den måste naturligtvis hava sin gång.

Herr von Geijer sade också, att man har sammanträdena på kvällarna. Ja, under min verksamhet måste jag verkligen giva mina gamla kommunalkamrater det goda erkännandet, att de hava, så långt det varit möjligt, tagit hänsyn till mig och mina likar, när det har varit fråga om bestämmandet av tid för sammanträdena. Det är dock icke alla sammanträden, som kunna äga rum på kvällarna. Stadskollegiets beredningar kunna t. ex. icke sitta om nätterna, och fattigvårdsnämnden kan icke heller arbeta om nätterna, därför att tjänstemännen få också lov att vara närvarande. Det är nämligen ofta så långa sammanträden, att det är otänkbart, att det skulle kunna förrättas bara på kvällarna.

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemän.
(Forts.)

Jag tror herrarna göra orätt i, om ni avstånga denna möjlighet till ersättning, som ändå icke är farligare än att man lämnar den kommunala representationen rätt att i de fall, där det anses vara lämpligt och önskvärt, få giva ersättning. Tro herrarna verkligen, att det går för sig att i längden motsätta sig denna reform? Jag har själv så pass mycken erfarenhet under den för mig ekonomiskt svåraste tiden för 10 à 15 år sedan, att jag blir rent upprörd över, att det finns människor, som säga, att det där kan man väl göra för att man har fått rösträtt, och betalningen är endast en stimulans för att man deltagar i ärendenas behandling. Jag tror icke, att jag gör mig skyldig till någon överdrift om jag säger, att den kommunala representationen i Stockholm och annorstädes har dragit alltför stora växlar på de mindre bemedlades kommunala intresse. Jag vill dock säga, att jag har fördelen av att hava anställning inom ett bolag, som, numera är nog välvilligt att taga den allra största hänsyn, då det varit fråga om avdrag på lön för försummad tid. I detta fall är det ett enskilt rikt bolag, som kan tillåta sig denna vänlighet. Men det är icke alltid, som en sådan välvilja kan ifrågakomma.

Jag vädjar till herrarna att vara med om denna reform, och jag är fullkomligt förvissad om, att den icke skall missbrukas. Därtill är den kommunala förvaltningen alltför ekonomiskt försiktig. Den föreslagna reformen kan däremot lämna möjlighet att föra fram ekonomiskt svaga, men för det kommunala arbetet intresserade medborgare, och det är därför, som jag skulle önska, att kammaren medverkade till reformens antagande.

Då det sedan har talats om det Rabeska förslaget och de borgarråd, som blivit installerade här i Stockholm, kan jag icke uraktlåta att säga — hur mycket man än klandrar borgarrådets betalning med förmenande att den satts för högt — att den erfarenhet, jag har av dem är uteslutande god, och att de äro i ekonomiskt avseende till fördel för Stockholms stads förvaltning.

Jag ber, herr greve och talman, att med dessa ord få hemställa om bifall till herr Engbergs m. fl. reservation.

Herr **Strömberg**: Herr talman, mina herrar! De allmänna betänkligheter, som framställts mot det här föreliggande förslaget, och som särskilt herr von Geijer så starkt understrukit, kan jag för min

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemän.

(Forts.)

del i någon mån förstå. Jag har också inom utskottet för min ringa del försökt verka för att få fram så många och så starka garantier, som det varit möjligt mot missbruk av bestämmelserna, bland annat, genom att minska maximigränsen för ersättning till hälften av vad Kungl. Maj: t föreslagit. Jag har också motsatt mig det framkomna förslaget att höja landstingsmännens arvoden, ehuru jag väl erkänner, att den saken verkligen kan diskuteras. Jag vill för min del icke gå längre.

När det här ifrågasattes en sådan garanti som kravet på kvalificerad majoritet, så tycker jag, att man går alldeles för långt, ty det synes mig kunna leda till missbruk på motsatt vis. Det skulle nämligen kunna leda till att en liten minoritet kunde få i sin hand att motsätta sig billiga och rättmätiga krav, och det kan icke vara riktigt.

För min personliga del tror jag, att de intressen, som äro till finandens i arbetarnas led för allmänna och speciellt kommunala angelägenheter, äro en tillgång, som vi ha all anledning att tillvarata och skydda, och jag tror också, att denna fråga skulle hava arbetat sig fram, även om icke den stora radikaleringen i författningsfrågan kommit. Det visar sig i den motion, som frambars för ett tiotal år sedan, att denna frågas lösning för arbetarklassen var ett mycket stort och framträdande behov. En av dåvarande andra kammarens ledamöter, herr Tengdahl, hade i denna motion verkställt en utredning om huru många, som inom arbetarpartiet voro bundna vid kommunala uppdrag, och jag skall verkligen be att få rekommendera den utredningen för ett studium. Den är visserligen icke en statistik, men den är försedd med en hel del stickprov, som visar, att redan då var denna fråga verkligt aktuell. I densamma pekas t. ex. från Lund på en person, som förlorar 60 kronor per år, en annan 103 och en tredje återigen 15 kronor. I Karlskrona förlora två stadsfullmäktige vardera 2 kronor 25 öre för varje av tolv sammanträden per år, och en person i taxeringen får släppa till — det var, innan ersättning för sådant arbete utgick — 75 kronor. En hel rad av dylika exempel visar, att redan då var spörsmålet verkligt aktuellt. Det var givetvis då icke så stora belopp som nu, men då var också penningvärdet helt annat.

Jag tror således, att denna fråga i stort sett måste lösas i överensstämmelse med de linjer, som här äro uppdragna, och man behöver icke, då man alltjämt håller på kommunal självstyrelse, vara så oerhört rädd att lägga i kommunernas hand att besluta om ersättning till så verkligt begränsade belopp, som det här är fråga om.

Utän att vidare gå in på någon motivering för Kungl. Maj: ts och utskottets förslag ber jag, herr talman, att få yrka bifall till 19 §.

Herr **Nothin**: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr Rooths yttrande, att propositionen skulle vid återgivandet av de inkomna utlåtandena vara missvisande eller ofullständig. Går man till propositionen, finner man på sidan 26 omnämmt huru många utlåtanden, som inkommit, samt huru många, som uttalat sig för eller mot en utvidgning av möjligheten till ersättning åt kommunala förtroende-

mån. Däremot är det icke beträffande propositionens olika delar redogjort för antalet yttranden i den ena eller andra riktningen. Jag vill nu framhålla, att i denna sak ha inkommit 239 utlåtanden. Vid avfattningen av propositionen har man haft att välja på, antingen att hålla den nere i rimlig proportion och någorlunda överskådlig eller att, på bekostnad därav, tillgodose fullständigheten.

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemän.
(Forts.)

Den som går till propositionens redogörelse för frågan om dagtraktamente (sid. 36—37), ser där tydligt nog, att av de myndigheter och korporationer, som uttalat sig för en utvidgning av ersättningsmöjligheterna, ingalunda alla varit ense om, att dagtraktamente borde få utgå. Propositionen lämnar visserligen ingen uppgift om antalet utlåtanden i vare sig den ena eller andra riktningen, men konstitutionsutskottet har haft tillgång till handlingarna och har själv kunnat skaffa sig de upplysningar, det velat erhålla.

Men hur är det då i själva verket ställt med utskottsreservanternas upplysningar i det betänkande, som tillhandahållits kammarens ledamöter? Jag skall be att få ordagrant läsa upp en passus i deras anförande. De redogöra först för huru många länsstyrelser, som hava tillstyrkt öppnande av möjlighet för kommunerna att utdela dagtraktamente, och anför sedan:

»Övriga länsstyrelser hava så gott som enhälligt avstyrkt förslaget i denna del. Redan av dessa uttalanden, vilka ju grunda sig på yttranden från kommunala korporationers sida, föranledas vi att uttala att behovet och lämpligheten av införandet av nu ifrågavarande stadganden vid sidan av stadgandena om arvoden och reseersättningar ingalunda blivit på ett övertygande sätt ådagalagda. Den starka opinion, som kommit till synes mot förslagets bestämmelser i denna del, utgör för oss fastmera en ytterligare anledning att härutinnan motsätta oss detsamma.» När jag hörde herr Rooths anförande, fick jag den uppfattningen, att det skulle vara de lokala myndigheterna och korporationen, som ställt sig avvisande. Nu har jag fått siffror från socialdepartementet, som belysa, hur det verkligen förhåller sig. Av de inkomna yttrandena var det 47, som ställde sig helt avvisande till varje utvidgning av ersättningsmöjligheten och 192, som ville vara med om ersättning i det ena eller andra hänseendet. Det skulle alltså närmast vara av intresse att se, huru man i dessa 192 utlåtanden ställt sig till frågan om den föreslagna rätten att tilldela dagtraktamenten. Då visar det sig, att av magistrater och stadsstyrelser 14 ställt sig avvisande och 18 tillmötesgående för den linje, som i fråga om dagtraktamenten blev Kungl. Maj:ts. Av stadsfullmäktiges yttranden voro 21 avstyrkande och 27 tillstyrkande i denna del; av kommunalfullmäktige ställde sig endast 10 korporationer avvisande under det att 55 voro tillstyrkande. Går man alltså till de lokala myndigheternas yttranden, finner man, att majoriteten bland dem, som över huvud taget ha velat vara med om någon slags ersättning, ställt sig förstående för kravet på dagarvoden för kommunala förtroendemän.

Då jag, herr talman, erhållit ordet, må det tillåtas mig att säga

Om ersättning åt landskommunernas förtroendemän.

(Forts.)

några ord om själva sakfrågan, ehuru jag icke är kommunalman eller har någon på egen erfarenhet grundad uppfattning i saken. Två betänkligheter hava rests mot föreliggande förslag. Den ena invändningen grundar sig därå, att utbetalande av ersättning skulle kunna verka betungande för kommunernas ekonomi. Jag tror ej denna farhåga är grundad. Har man nämligen att välja mellan att på sätt nu föreslagits ersätta kommunala förtroendemän eller att skaffa sig avlönade tjänstemän, är givetvis det förra alternativet för kommunen betydligt billigare.

Den andra invändningen grundar sig å principen, att de kommunala förtroendeposterna skola vara oavlönade. Skälet härtill är naturligtvis det, att ingen skall dragas in i den kommunala politiken för avlöningens och ersättningens skull utan av intresse för det kommunala och av medborgaranda. Den principen vill jag villigt och gärna giva mitt erkännande åt, men den har icke blivit kränkt av nu föreliggande förslag. Vill någon påstå, att den möjlighet till ersättning, som här yppas, är av sådan art, att det kan locka folk till att ägna sig åt den kommunala verksamheten, så måste jag obetingat svara: nej. Här är icke meningen att genom några avlöningar förnå folk att ägna sig åt kommunal verksamhet, utan meningen är endast att giva möjlighet för den, som är lämpad därtill, men helt saknar de ekonomiska förutsättningarna, att mottaga kommunala förtroendesysslor. Vi hava bevittnat hur det under de sista åren skett ett demokratiskt genombrott, och hur det blivit lika politisk och kommunal valrätt och valbarhet. Vi hava därjämte sett, hur den utvidgade politiska rösträtten fört med sig avlöning för riksdagsmännen i båda kamrarna. Nu är här fråga om ersättning till kommunala förtroendemän i en sådan ringa grad, att den endast skulle täcka de oundgängligaste förlusterna på en knapp arbetsförtjänst, och jag kan icke se annat än att det är skäligen och rättvist att förslaget bifalles.

Mot förslaget ha gjorts många invändningar. Jag har först berört en, som gällde den rent formella avfattningen av propositionen. Herr Reuterskiöld har gjort åtskilliga formella erinringar mot själva lagförslaget; andra talare, som gjort sakliga erinringar, hava, för att få så mycken anklang som möjligt för dessa avslagsyrkanden talat så vackert om att det endast blir ett uppskov. Jag vet icke nu, huru omröstningen här i dag kommer att utfalla, men om det blir avslag, så är det tämligen säkert, att frågan kommer igen. I så fall tror jag icke, att det blir de herrars förtjänst, som nu tala om uppskov, om det också verkligen kommer att inskränka sig till ett uppskov.

Jag ber, herr talman, att få förorda bifall till utskottets förslag.

Herr **Rooth**: Herr greve och talman! Med anledning av herr Nothins anförande skall jag be att få förklara, att då jag använde ordet »ortsmyndigheter» i mitt förra anförande, avsåg jag därmed länsstyrelserna. Från annat håll i kammaren har vitsordats, att flertalet länsstyrelser, såsom jag i mitt första anförande omnämnde, ställt sig avvisande mot det föreliggande förslaget.

Herr **Pålsson**: Jag skulle för min del gärna ha gått med på den Svenssonska reservationen, då den präglas av den försiktighet, jag anser nödvändig vid lösandet av frågan om ersättning för kommunalt arbete. Då nu emellertid andra kammaren redan antagit utskottets förslag skulle ju, om första kammaren stannade för herr Svenssons reservation, i detta fall förestå en sammanjämkning, och hur långt den kunde föra oss i fråga om att rasera de försiktighetsmurar, jag nysstalade om, kan man ju i detta ögonblick icke veta. Det är därför säkrast att i dag gå på avslagsyrkandet, så att frågan ett annat år kan föras fram under mera försiktiga former, än det själva utskottsfröslaget nu bjuder.

Om ersättning åt landskommunernas förtroende-män
(Forts.)

Jag ber således herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr **Hellberg**: Jag begärde ordet för att i debattens sista stund bara understryka en synpunkt, som är mycket viktig att fasthålla, när vi nu gå till beslut.

Man får inte föreställa sig, att ett bifall till utskottets förslag i denna punkt innebär, att vad som där föreslås kommer att genomföras över hela linjen i vårt land. Om jag inte hörde miste yttrade herr Lyberg, att om han trodde, att något sådant bleve följden, skulle han vara den förste att yrka avslag. Det är också min uppfattning, att i de allra flesta fall kommer vad som här bestämmes aldrig att tillämpas, speciellt inte i de mindre landskommunerna, där inga större avstånd och andra liknande omständigheter föreligga, utan vad som här föreslås är bara, att man skall bereda kommunerna en möjlighet att i de fall, där ett verkligt behov föreligger, tillerkänna vederbörande de små förmåner, som här ifrågasatts, och det är till yttermera visso begränsade belopp, som äro föreslagna. Man får inte gå över dessa belopp — de äro de högsta, som få förekomma — men väl kan man tänka sig, att ersättning tillerkännes med lägre belopp. Det är detta, som jag tror, att man måste fasthålla, att det sålunda bara är en möjlighet vid verkligt föreliggande behov, som här inrymmes åt kommunerna.

Och jag menar, mina herrar, att vi måste betänka att det i vårt mycket olikartade land på många håll verkligen föreligga sådana förhållanden, som göra det till en enkel gård av billighet att bevilja sådana ersättningar. Jag tänker exempelvis på Norrland. Där är det säkerligen ingenting ovanligt, att en person för att kunna närvara vid ett nämnds- eller styrelsesammanträde får färdas flera mil och får sätta till en och kanske två dagar. Jag vädjar till er, mina herrar: Är det rimligt och billigt, att en person, som kanske befinner sig i en arbetares ställning och som bara har en dagspenning att leva av, skall sätta till resekostnad och kostnad för vivre under resan och gå förlustig sin arbetsförtjänst endast för att fullgöra ett kommunalt uppdrag? Det är inte rimligt. Och jag tror, att kommunerna i detta fall med det sinne för sparsamhet, som de i allmänhet ha, verkligen inte kunna komma att missbruka den rätt, som skulle medges dem.

Om ersättning åt landskommunernas förtroende-män.
(Forts.)

Jag vill också påminna om vad herr Lyberg mycket starkt framhöll, att man redan i vissa fall slagit in på ersättningsvägen, och att denna praxis håller på att utbilda sig ytterligare. Jag är säker om att den nu nått ett gott stycke vidare från 1918, till vilket år de föreliggande uppgifterna i detta fall härleda sig, och till närvarande stund. Denna praxis bryter sig med nödvändighet fram, där betingelserna föreligga. Jag minnes själv, hurusom i min hemkommun taxeringsnämnden först inte hade ersättning, hur den fick sitta dagar igenom med sitt arbete, till dess man allmänt sade sig: det är orimligt, att dessa personer skola på sina kommunala uppdrag gå förlustiga sina arbetsförtjänster, och vad blev till sist följden? Jo, att stadsfullmäktige beslöto ersättning åt dem utan att hava rättighet därtill. Det går den vägen. Är det då icke bättre reglera detta och få det in under laga former?

Jag tror verkligen, att den försiktighet, som erfordras komma kommunerna att i sitt eget intresse iakttaga. Man kan naturligtvis inte garantera någonting. Det kan väl tänkas, att på något enstaka ställe skulle kunna förekomma missbruk, men hur kan man lagstifta så, att varje möjlighet till missbruk utestänges? Det är inte möjligt, men det är min bestämda uppfattning att i stort sett vad som här föreslagits är så pass måttfullt avvägt och att kommunernas eget intresse ger en så stark garanti mot missbruk, att någon fara inte kan anses vara för handen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna paragrafen yrkats dels att densamma skulle godkännas enligt utskottets förslag, dels att paragrafen skulle godkännas med den ändring, som förordats i den av herr Engberg m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, dels ock att förslaget i denna del skulle avslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits avslag, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner § 19 i det av konstitutionsutskottet i utlåtande nr 20 under punkten A 1 framställda lagförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås förslaget i denna del.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 57;
Nej — 68.

Om ersätt-
ning åt lands-
kommunernas
förtroende-
män.
(Forts.)

Med anledning av omröstningens utgång föredrogos nu i ett sammanhang

Övriga delar av det under behandling varande lagförslaget.

Herr **Reuterskiöld**: Herr greve och talman! I anslutning till utgången av voteringen ber jag få yrka avslag på förslaget.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes propositioner, först på godkännande av nu föredragna delar av utskottets förslag samt vidare, enligt herr *Reuterskiölds* yrkande, därpå att förslaget härutinnan skulle avslås; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Det under punkten A 2 framställda lagförslaget.

Herr **Reuterskiöld**: Herr greve och talman! Jag ber att få yrka avslag.

Efter härmed slutad överläggning avslogs förevarande lagförslag.

Det under punkten A 3 framställda förslaget till lag om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 (nr 33).

§ 31.

Herr **Reuterskiöld**: Herr greve och talman! Jag ber att få yrka avslag.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, avslogs nu ifrågavarande paragraf.

§ 34.

Denna paragraf hade följande avfattning:

Mom. 1. Stadskollegiet utgöres av

- a) stadsfullmäktiges ordförande och båda vice ordförande,
- b) minst tre, högst sex borgarråd samt
- c) ytterligare nio ledamöter.

Mom. 2. Borgarråden, vilka hava de särskilda åligganden, varom nedan i §§ 35 och 37 förmäles, väljas av stadsfullmäktige för en tid av sex år. Skola samtidigt flera borgarråd tillsättas, anställas, såframt omröstning äskas, särskilt val av varje borgarråd. Vid varje val, där omröstning ägt rum, är den vald, som erhållit minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Uppnås vid val av visst borgarråd ej sagda

Ang. tjänstgöringstiden för vissa ledamöter av Stockholms stadskollegium.

Ang. tjänstgöringstiden för vissa ledamöter av Stockholms stadskollegium.
(Forts.)

röstetal, skall detta val uppskjutas till en följande dag. Vid den andra omröstning, som då anställs, må endast ifrågakomma de två, som vid första omröstningen erhållit de flesta rösterna, eller, om flera än två erhållit högsta röstetalet eller jämte den, som fått de flesta rösterna, flera än en erhållit näst högsta röstetalet, samtliga dessa; och är den vald, som då erhållit de flesta rösterna. Mellan lika röstetal avgör lotten. Avgår borgarråd före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, skall befattningen så snart ske kan återbesättas. För tiden intill dess nytt val skett ävensom vid tjänstledighet för borgarråd äge stadskollegiet utse annan bland sina ledamöter att uppehålla tjänsten. Till borgarråd må allenast utses person med synnerlig insikt och erfarenhet i kommunala förvaltningsfrågor eller eljest i allmänna värv.

De under mom. 1 c) omförmälda ledamöterna jämte ersättare för dem till lika antal välja stadsfullmäktige bland sig *ärligen* å första sammanträdet i april månad. Vid valet skall, där det ej jämlikt mom. 3 sker proportionellt, ordningen mellan ersättarna särskilt bestämmas.

Om skyldighet för de ledamöter av stadskollegiet, som omförmälas i mom. 1 b) och c), att vid varaktigt förfall avgå, samt om ersättares tjänstgöringsskyldighet gälle vad i kollegiets instruktion är stadgat.

Herr **Stendahl**: Herr greve och talman! I den kungliga propositionen sid. 50 resp. 51 behandlas en sak, som ej har med lagförslaget beträffande kommunala ersättningar att göra. Det behandlar sättet för val av stadskollegium i Stockholm. Därmed har förut tillgått på det sätt, att perioden, för vilken stadsfullmäktige valts till medlemmar av kollegiet, motsvarat den tid, för vilken stadsfullmäktigemandatet varade. Som kammarens ledamöter torde erinra sig, har det under många år varit två år, d. v. s. val till kollegiet har skett en gång vart annat år. Nu har valperioden för mandat som stadsfullmäktig höjts från två till fyra år. Då blev konsekvensen, att val till kollegiet skulle gälla för fyra år. Det har emellertid i praktiken visat sig, att en så lång period som fyra år i kollegiet i Stockholm ej är praktiskt lämplig; avgången är för stark, och därför hava Stockholms stadsfullmäktige gått in till Kungl. Maj:t och hemställt, att valperioden, som skulle gälla för kollegiet, måtte fastställas till ett år. Kungl. Maj:t har funnit, att det var riktigt, och därför har Kungl. Maj:t tagit upp det i detta sammanhang — jag förstår ej varför, ty det är ett helt fristående förslag — men saken kan ändras så enkelt som att i den gamla § 34 mom. 2 — det återfinnes i konstitutionsutskottets utlåtande nr 20 sid. 18 — i andra stycket endast sätta in ordet »ärligen». Det är den enda ändring av nuvarande lagen, som skulle behövas för att tillmötesgå de av Stockholms stadsfullmäktige framställda önskemålen.

Jag skulle vördsamt hemställa till kammaren, huruvida kammaren ej här, då nu propositionen är ställd på detta sätt, skulle vilja tillmötesgå ett från Stockholms kommunalstyrelse framställt önskemål, då det kan ske, så vitt jag förstår, utan någon som helst skada för någon.

Jag tillåter mig på grund härav, herr greve och talman, yrka bifall till det av mig framställda förslaget, nämligen att ordet »ärligen» här måtte inskjutas.

Ang. tjänstgöringstiden för vissa ledamöter av Stockholms stadskollegium.
(Forts.)

Herr **Reuterskiöld**: Herr greve och talman, mina herrar! Det yrkande, som nu framställts, berör en fråga, som knappast är omtalad i utskottets yttrande och som icke har något sammanhang med frågan om de kommunala arvodena. Jag kan egentligen icke riktigt förstå, varför denna fråga över huvud taget har kommit in här. Det förefaller mig emellertid vara att sätta igång en överflödigt stor apparat, om nu första kammaren i denna enda punkt, som icke angår själva saken, skulle fatta ett positivt beslut, och att den därifrån sedan finge lov att också ändra ingress, rubrik och ikraftträdande bestämmelsen för att få en sammanjämkning med andra kammarens beslut — alldeles bortsett från att sammanjämkning blir ogörlig.

Jag hemställer, huruvida icke denna fråga, lika väl som den nyss avslagna frågan, kan få anstå till nästa riksdag.

Herr **Hederstierna**: Jag har såsom överståthållare behandlat detta ärende och tillstyrkt stadsfullmäktiges framställning i detta avseende, och jag kan, med den erfarenhet jag har av sammanträdena i stadskollegium, intyga, att detta är en ändring, som framkommit på grund av synnerligen praktiska behov. Det förefaller mig, som om, på grund av de skäl, som herr Stendahl framhållit, det vore lämpligt att göra denna ändring, som icke har med den föreliggande reformen i övrigt att göra. Denna fråga har tagits med här därför att, då man vidtog andra ändringar i dessa lagar, man nödvändigt ville få med även denna, men de äro fullkomligt oberoende av varandra, och de svårigheter, som herr Reuterskiöld framhållit, äro av så ringa betydelse, att de icke borde förtjäna något avseende.

Jag ber att få hemställa om bifall till det av herr Stendahl framställda yrkandet.

Herr **Lyberg**: Herr talman! Jag vill endast understryka en sak, som herr Reuterskiöld för övrigt torde hava avsett med sitt yttrande.

Jag kan icke förstå, hur det skulle bliva möjligt att sammanjämka det lagförslag, som andra kammaren antagit, och ett eventuellt första-kammarbeslut på sätt nu har ifrågasatts. Då här dessutom icke är någon fara i dröjsmål ber jag få instämma i herr Reuterskiölds yrkande om avslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på godkännande av samt vidare på avslag å den under behandling varande paragrafen; och förklarades den senare propositionen vara med övertvägande ja besvarad.

Ang. tjänstgöringstiden för vissa ledamöter av Stockholms stadskollegium.
(Forts.)

Övriga delar av förevarande lagförslag.

Herr **Reuterskiöld**: Herr greve och talman! Jag tillåter mig yrka avslag å utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning avslagos nu föredragna delar av ifrågavarande lagförslag.

De under punkterna A 4 och A 5 framställda lagförslagen.

Avslagos på särskilda av herr Reuterskiöld därom gjorda yrkanden.

Om ersättning åt läns-kommunala förtroendemen.

Det under punkten A 6 framställda förslaget till lag om ändring i vissa delar av förordningen om landsting den 21 mars 1862 (nr 16).

Detta förslag lydde sålunda:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Häri genom förordnas, att §§ 24, 29—31 och 56 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 24.

Landstingsman, som ej bor å den ort, där landstinget hålles, åtnjuter under landstingets möte samt under resan fram och åter av landstingets medel dagtraktamente med tolv kronor ävensom reseersättning, beräknad efter lägsta skjuts- och åkdonslega, där icke järnväg är att tillgå eller fartygslägenhet begagnas, samt avgiften i andra klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en hyttplats eller, när hyttplats ej förekommer, en salongsplats på fartyg, där resan såmedelst sker.

Landstingsman, som bor å den ort, där landstinget hålles, åtnjuter under landstingets möte av landstingets medel dagtraktamente med nio kronor.

§ 29.

Sekreteraren åligger, att föra protokollet vid landstingets sammanträden, uppsätta och expediera besluten, föra brevväxlingen, vårda landstingets arkiv och tillhandahålla landstingsmännen där förvarade handlingar.

Kamreraren åligger att föra landstingets räkenskaper i den form och utsträckning, som honom av landstinget föreskrives; att under laga ansvar omhändervarda de landstingskassans medel, som kunna varda honom anförtrödda, och att för sin förvaltning ställa den säkerhet, som landstinget kan finna skäl att av honom fordra.

§ 30.

Landstinget må å lagtima möte för tiden intill nästa lagtima sammankomst utse ett förvaltningsutskott, som skall hava att med förvaltningen av landstingskassan taga den befattning samt att i övrigt handhava de åligganden, landstinget i särskild instruktion föreskriver.

Val av ledamöter och suppleanter i nämnda utskott sker, där två eller flera personer skola utses, proportionellt på sätt därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1.

Om ersättning åt läns-kommunala förtroende-män.
(Forts.)

Utskottet utser inom sig ordförande och vice ordförande.

§ 31.

1. Landstinget äger rätt besluta, att ledamot av förvaltningsutskottet samt utsedd ledamot av annan landstingets styrelse eller nämnd eller av styrelse för landstingets inrättning eller av särskild beredning mellan landstingets möten, ävensom revisor för granskning av landstingets eller sådan inrättnings förvaltning skall för deltagande i sammanträde eller förrättning i landstingets angelägenhet inom landstingsområdet åtnjuta gottgörelse av landstingets medel i form av dagtraktamente och reseersättning. Ej må dagtraktamente eller reseersättning sättas till högre belopp än som i motsvarande fall skulle till landstingsman utgå enligt de i § 24 angivna grunder.

Ersättning för resa, som enligt uppdrag *företages i landstingets angelägenhet* utom landstingsområdet av person, *varom* i första stycket sägs, må, om landstinget så beslutar, utgå efter annan grund än nu är sagt.

Ersättning för resa, som enligt uppdrag *i landstingets angelägenhet företages* utom landstingsområdet av person, som i första stycket sägs, må, om landstinget så beslutar, utgå efter annan grund än nu är sagt.

2. Jämte gottgörelse, som enligt mom. 1 beslutas, samt ersättning för kostnader för skrivmaterialier, postporton och annan dylik utgift, som för uppdragets fullgörande kräves, må efter landstingets bestämmande för det med uppdraget förenade besvär utgå arvode till sådan ledamot av förvaltningsutskottet eller av annan i mom. 1 omförmäld styrelse, nämnd eller beredning, som utsetts till ordförande, sekreterare, räkenskapsförare, kassaförvaltare, föredragande eller verkställande ledamot eller till innehavare av annan motsvarande befattning inom utskottet, styrelsen, nämnden eller beredningen, så ock till revisor, varom i mom. 1 sägs. Arvodet skall till beloppet bestämmas för högst ett år i sänder och må icke överstiga vad på grund av göromålens omfattning och art kan anses skäligt, ej heller bestämmas med hänsyn till den inkomst av tjänst, yrke eller näring som uppdragets innehavare genom dess fullgörande går förlustig.

3. Där eljest i lag eller författning föreskrift meddelas om arvode eller annan ersättning åt innehavare och landstingets uppdrag, skall vad sålunda finnes särskilt stadgat lända till efterrättelse.

§ 56.

Landstinget skall varje år utse tre inom länet boende revisorer och ett lika antal suppleanter, för granskning av det löpande årets räk-

Om ersättning åt läns-kommunala förtroende-män.
(Forts.)

skaper och den från landstingets beslut härflytande förvaltning. Revisionen bör vara så tidigt fulländad, att berättelsen därom må kunna inom den 1 därpåföljande maj vara genom tryck offentliggjord och länets kommuner tillställd.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1923.

Herr **Reuterskiöld**: Herr greve och talman! Även i denna punkt ber jag få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr **Lyberg**: Herr talman! Jag tillåter mig fästa de ärade kammarledamöternas uppmärksamhet därå, att vad som föreslås beträffande landstingen icke står i sådant samband med vad som föreslagits beträffande primärkommunerna, att förslaget beträffande landstingen bör gå samma öde till mötes som de övriga förslagen.

Jag vill endast erinra om, att ingen röst inom utskottet höjts emot bifall till vad Kungl. Maj:t i detta avseende föreslagit. Och jag vill även erinra om, att utskottet enhälligt konstaterat, att det, som här föreslås med avseende å dagtraktamenten, är något, som redan av våra landsting allmänt tillämpas vid sidan av lagen.

Jag hemställer, huruvida det icke i alla fall kunde vara skäl se till, att åtminstone våra landsting kunna vara verksamma under de former, som de själva enhälligt hava ansett vara rimliga och riktiga i och för sig, att vara verksamma under laglighetens former och icke under olaglighetens.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Reuterskiöld**: Herr greve och talman! Jag tillåter mig att vidhålla mitt avslagsyrkande. Jag har redan förut sagt, att landstingen redan nu hava omhandlade möjlighet, och jag vidhåller denna min uppfattning. Att nu bifalla detta förslag, som väsentligen är ett följdförslag av de andra förslagen och som endast i denna sin egenkap av följdförslag vunnit bifall inom utskottet och hos Kungl. Maj:t, det må jag säga innebära ett föregripande i fråga om det förslag, som komma skall. Jag tillåter mig påpeka, att i § 31, mom. 2, å sidan 24 talas det om, att »jämte gottgörelse», som tidigare är sagt, kan det beslutas, att vissa arvoden skola utgå, och så talas det om hur de skola utgå, att de skola beräknas för ett år i sänder och icke få överstiga vad som kan anses skäligt o. s. v., alltsammans bestämmelser, som återfinnas i de förut avslagna lagförslagen. Annorlunda kunde saken ställa sig om ett bifall ej verkade prejudicerande.

Jag måste under sådana förhållanden säga mig, att den naturliga konsekvensen är att låta landstingen fortgå i detta hänseende på de banor, de hittills gått, under den korta tid, som återstår, tills vi få ett acceptabelt nytt förslag.

Jag tillåter mig således fortfarande yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr **Kvarnzelius**: Herr greve och talman! För min del måste jag be att få instämma med herr Lyberg i detta avseende. När landstingsmännen blivit tillerkända dagtraktamente för de dagar landstingen sammanträda, så är det rimligt, att de även få ersättning för resedagar. Det är en olägenhet förenad med att de nu icke få någon ersättning för resedagarna, vilket jag många gånger varit i tillfälle iakttaga såsom ordförande i Västernorrlands läns landsting. En del av landstingets ledamöter bo rätt långt ifrån sammanträdesorten och få offra ett par tre dagar för att kunna komma till landstinget och lika många dagar för att komma därifrån igen. Det är under sådana förhållanden orimligt att begära, att de skola göra ytterligare uppoffringar under nära en veckas tid utöver de uppoffringar övriga landstingsmän få vidkännas.

Jag ber att få instämma i herr Lybergs yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lyberg**: Herr talman! Jag måste opponera mig emot herr Reuterskiölds sätt att argumentera, när han säger, att detta förslag är ett följdförslag i förhållande till de förslag, som nu avslagits. Detta är alls icke händelsen, utan förslaget rörande landsting kan behandlas fullkomligt för sig. Här föreligger det speciella förhållandet, att ett flertal landsting för närvarande anse sig av lag förhindrade att gå in för en organisation, som ger dem möjlighet att anlita föredragande förtroendemän i stället för tjänstemän. Kan det vara rimligt, att riksdagen förhindrar landstingen att komma fram på en väg, som litet var tror vara möjlig att beträda, och som jag tror större delen av oss anser vara den bättre av de två vägarna: *förtroendeföredragande* med en *liten* ersättning och de stora *tjänstekanslierna*. Det är de två vägar, som man för närvarande har att välja mellan inom så gott som alla landsting, där man icke redan tvungits att välja tjänstemannalinen.

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman! Ja, den siste ärade talarens yttrande bestyrker till fullo riktigheten av vad jag sade. Han berörde motsättningen mellan förtroendeuppdrag och tjänstemannauppdrag, och denna motsättning har ju betonats vid motiveringen av de framlagda, men nu förkastade förslagen. Här i § 31 mom. 1 talas det om dagtraktamente och om reseersättning samt om maximum i dessa fall. Jag kan icke se annat, än att det hela har ett sådant sammanhang, att de olika delarna icke kunna skiljas från varandra med undantag för en punkt, nämligen den som av den föregående ärade talaren berördes, eller § 24, vilken avser att möjliggöra särskild ersättning för resedagar före och efter mötesdagarna, när sådana förekomma. Naturligtvis kunde § 24 utbrytas, men samma svårigheter här för möta som beträffande förut § 34 i förordningen om Stockholms stad. Jag frågar, om det är skäl att på denna punkt framkalla

Om ersättning åt länskommunala förtroendemän.
(Forts.)

Om ersättning åt läns-kommunala förtroende-män.

(Forts.)

en sådan sammanjämkning, som kammaren icke ansåg skäligt framkalla på den föregående punkten.

Jag vidhåller mitt avslagsyrkande.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på godkännande av samt vidare på avslag å det under behandling varande lagförslaget; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övertvägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår det av konstitutionsutskottet i utlåtande nr 20 under punkten A 6 framställda lagförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes förslaget.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 46;

Nej — 79.

Utskottets hemställanden i punkterna A—C.

Förklarades besvarade genom kammarens föregående beslut.

Herr talmannen hemställde nu, att då tiden vore långt framskriden och många viktiga ärenden återstode på föredragningslistan, behandlingen av dessa ärenden måtte få uppskjutas till aftonsammanträdet.

Denna hemställan bifölls.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 187, i anledning av Kungl. Maj: ts i punkt 133 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående de allmänna läroverken samt två i samband därmed väckta motioner;

nr 188, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt diplomatiska och konsulära befattningshavare;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl.;

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts under tionde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till befrämjande i allmänhet av slöjderna jämte en i ämnet väckt motion;

nr 192, i anledning av riksdagens år 1922 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1921;

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa ändringar i belysningsystemet inom Bodens fästning m. m.;

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt nordiska muséets och livrustkammarens personal;

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1923—1924 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner;

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning;

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter; samt

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till lindrande av nöden bland vissa arbetslösa järnbruksarbetare.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 207, i anledning av väckt motion angående förslag till lag om upplagsbevis; och

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 21 § strafflagen.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets memorial nr 46, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitade biträden;

sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtanden:

nr 3 (nr 1), i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 kap. 7 § samt 27 kap. 4 och 5 §§ rättegångsbalken m. m.; samt

nr 4 (nr 2), i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften, ävensom en i ämnet väckt motion;

bankoutskottets utlåtande nr 64, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om sparbanker m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom dels ock en i ämnet väckt motion;

särskilda utskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition nr 158 med förslag till lag angående skyddsskogar; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen med begäran om förslag till lönerreglering för befattningshavare vid de ecklesiastika konsistorierna m. m.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 4,50 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.
